ТРАДИЦІЙНЕ ВЕСІЛЛЯ У СВАРИЦЕВИЧАХ

Етнографічний опис із народних уст

Запис, транскрипції впорядкування та передмова
Раїси Цапун

Рівне – 2005

ББК
УДК

Традиційне весілля у Сварицевичах / Запис, транскрипції, впорядкування та передмова Раїси Цапун. – Рівне: Перспектива, 2005. – ... с.

Збірник створений на основі етнографічного і народно-писемного матеріалу, який відображає традиційний весільний обряд села Сварицевичі Дубровицького району Рівненської області.

Це перша спроба опису давнього обряду села, який поєднує в одне ціле етнооповідь про весільний обряд, що складається із 119 пісень і нотографічної частини. Матеріал подано зі збереженням локально-текстової говірки.

Видання послужиться студентам, фольклористам, етнографам, митцям – усім, хто прагне розвинути свій світогляд, почуття до Вічного, до етнокультури свого народу.

Рецензенти:
Віктор Давидюк
доктор філологічних наук, професор
Надія Супрун-Яремко
кандидат мистецтвознавства, професор

Книгу видано за сприяння...

ISBN

© Р. В. Цапун, 2005
© Перспектива, 2005

УТВЕРДЖУЮЧИ ТАЇННІ ТРАДИЦІЇ ПОЛІСЬКОГО СЕЛА

За тридцять кілометрів від древньої Дубровиці, а тридцять три від залізничної станції Домбровиця на шляху до Зарічного розкинулося поліське село Сварицевичі. Письмовою згадкою воно закріплене 1450 р. [5. С.291–292]. Але топоніми і релікти народної творчості наводять на думку, що воно є надто давнішим. Відомий в Рівненщині мовознавець – доцент, кандидат філологічних наук – Ярослав Пура стверджує, що це село за своєю назвою відноситься до стародавніх (і чи не епохи Київської Русі): у його основі є безсумнівно, староруське двокомпонентне ім'я укороченого типу Сваримир, що типізує утворення з XI ст. А лексика села, як теж власні назви „мікро" це теж підтверджують (пор.Коростень, Заручі – зарукі, Політок; могліци, могіліци, тума...), хоча в цьому плані, за його думкою, треба ще поповнити і перевірити факти" [Арк.8].

Жителька села Галушко Марія Петрівна (1927 р.н.) висловила власну думку, що назва села пояснюється старожилами так: „Як винікла назва трудно сказаті. Чула, що моя маті баяла (говорила), а їй передала бабця, що колісь їхав якийсь чоловік верхі (на куню). Хат тоді було мало. Пудїжджає вун до двору біля гуліци, а там баби биліса. Свар знялі велікій. Ото той чоловік, а вун з князької знати, сказав се село Сварицевичі (Сваричевичі), що злі люде тут жилі. А чи так воно було, не ручаю" [6. Арк.9]. Подібну версію щодо назви записали і від Уляни Петрівни Кот (1936 р.н.) з села Крупового біля Дубровиці. Вона ствердила: „Сварицевичі – ото село далєко от Дубровиці. Маті свахи казала, що назва його від того, що люді там багато сваріліса. Свар в ніх завсігди був. Так мені передала Конончук Марина Михайлівна (1908 р.н.), що живе в Дубровиці" [6. Арк.9].

Виявлені фольклорно-етнографічні пам'ятки дозволяють закріпити думку про село як прадавній поліський осередок. У ньому багато таїн дохристиянської та християнської культури. Саме тут в особливих природніх умовах лісистої місцевості зберігаються традиції праслов'янської, слов'янської як духовної, так і матеріальної культури. Це підтверджується в топонімах кутків Гора, Поле, Политок, Свинка, Коростинь, Царський двір, а також в назвах навколишніх сіл – Зелень, Дубрівськ, Замороченя (нині Лісове), Золоте. Найпопулярніші тут родини Колодьків, Полюховичів, Крупків, Чудиновичів, Остаповичів. Розкриваються релікти села і в люнарних, солярних знаках-оберегах на фронтонах, екстер'єрах будівель. Особливий пошанівок тут до деревини – дуба, сосни, берези, клена. З деревиною поліщуки обходяться ощадливо і дбайливо. На могилках найперше ставили не Хрест, а клали наруби (довгу колодку вздовж насипаної гірки. Пізніше в головах могили садили сосну, яку обвивали повивалом (наміткою), запаскою. Були тут і наруби у формі могили, які обсаджували барвінком. Пізніше могили увінчували Хрестом. У час атеїзму за вказівкою ідеологічних організацій вели боротьбу з сільськими традиціями і руйнували реліктову архітектуру, заставляли місцеву школу нищити пам'ятки могилок як старовинну патріархальщину. Спалили в селі і церкву. Незвична доля склалася з дохристиянськими культовими традиціями.

Уславлення селу найперше принесло збережене гуртове пісенне виконавство. Першу інформацію про „дивне" виконання (кустових) пісень подав до обласного будинку народної творчості колишній директор Дубровицького районного будинку культури Петро Наумович Степанюк. Довідавшись про унікальний спів у селі Сварицевичі, збирачка фольклору, директор будинку народної творчості Світлана Андріївна Кітова розгорнула вивчення давніх традицій і при допомозі Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. - М.Т.Рильського АН УРСР встановила, що це пам'ятка слов'янського обряду „Водіння Куста". С.А.Кітова вперше опублікувала наукову статтю про цей унікальний осередок в журналі „Народна творчість та етнографія" (1972, №3, С.67-73). Розшифровки мелодій до публікації здійснив колишній керівник народного хору Палацу культури текстильників Рівненського льонокомбінату Іван Федорович Корсюк. Фотозйомки реліктового обряду проводив методист обласного будинку народної творчості Борис Антонович Маркар'ян.

Дослідження про давній слов'янський обряд С.А.Кітова включила до дисертації „Традиційна й сучасна поезія весняно-літніх календарних обрядів Волинського Полісся" (К., 1976). Нею розглядалася специфіка кустової поезії, збереження в обряді різних елементів аграрних культів, розповідалося про локальну особливість, характерні риси реліктового явища як для українського, так і білоруського народів. Пізніше про ритуальний одяг, пісні до Куста С.А.Кітова інформувала на наукових конференціях у Москві, Києві, Львові та Рівному.

1978-1979 рр. під керівництвом С.А.Кітової студентська група філфаку (російське відділення) Рівненського державного педінституту інсценізувала обряд на заключному концерті учасників обласного конкурсу фольклорних колективів (м.Рівне).

1980 р. Під час фольклорної практики студенти-філологи (українське відділення) місцевого педінституту (наукове керівництво здійснювали кандидат філологічних наук, доцент Людмила Семенівна Бондаренко, а також на той час завідуючий відділом фольклору обласного науково-методичного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи Степан Іванович Шевчук) зробили записи кустових пісень від родини Чудиновичів у селі Сварицевичі. Тексти їх передані в кабінет української літератури педінституту.

1982–1987 роки. Побутування Куста на Рівненщині вивчає і здійснює спостереження над іншими фольклорно-етнографічними явищами села Сварицевичі завідуючий відділом обласного науково-методичного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи, голова бюро секції пам'яток фольклору, член правління обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури С.І.Шевчук. Неодноразово йому допомагали в цій справі активісти секції пам'яток фольклору, етнографії Сергій Іванович Лейчук, Раїса Костянтинівна Терешко. Нотації мелодій пісень здійснював старший викладач інституту культури Василь Михайлович Павлюк (нині доцент кафедри музичного фольклору, заслужений працівник освіти України).

Відомості про Куст на Рівненщині записували члени експедицій Львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім.М.Т.Рильського під керівництвом доктора філологічних наук Романа Федоровича Кирчева, студенти Московської, Мінської консерваторій, Московського, Мінського, Львівського університетів, завідуюча сектором Полісся Музею народної архітектури та побуту України Ліда Григорівна Орел.

У 1987 році встановлені цікаві відомості про побутування древнього обряду і в селі Старі Коні Зарічненського району. Виконавиця місцевих пісень з цього осередку Данія Чикун проілюструвала давні пісенні пам'ятки на республіканському фольклорному радіоконкурсі „Золоті ключі" і стала його лауреатом. Фольклорна комісія Спілки композиторів в Москві влаштувала зустріч з цікавою виконавицею Рівненщини в консерваторії ім.П.І.Чайковського і здійснила запис кустових пісень на стереоплатівку, яка популяризувалась масовим тиражуванням.

Працівник Волинського обласного краєзнавчого музею Олексій Федорович Ошуркевич усно інформував, що сліди побутування Куста віднайдено ним і на Волині (північні райони).

Зібрані матеріали дозволяють сказати, що найповніше обряд „Водіння (ходіння) Куста" зберігся в селі Сварицевичі Дубровицького району Рівненської області. Про це засвідчують фольклорні записи фольклориста, заслуженого працівника культури України, художнього керівника дитячого гурту будинку молоді і школярів Віктор Павлович Ковальчук [1, 4].

Об'ємний фоліант із фіксацією традицій „Водіння Куста" підготував і передав до рукописного фонду Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнології ім.М.Т.Рильського НАН України автор цих рядків. Чимало уваги селу виявив фольклорист, письменник Василь Скуратівський. Зібрані ним спостереження увійшли до ряду публікацій, а найповніше – до книги „Український календар" [8. С.119–133]. За його висновками Сварицевичі – „реліктове село і його мешканці не лише тримають у пам'яті, але й користуються в повсякденні давньою обрядовістю..., а відтак поліський осередок обов'язково має бути статусу фольклорно-етнографічного, а можливо, навіть міжнародного значення, адже йдеться про загальнослов'янську пам'ятку" [8. С.133].

Так, село знамените багатьма оригінальними жанрами веснянок, купальських, петрівчаних пісень, колядками, щедрівками, весільними піснями, плачами--голосіннями. Фольклористи, етнологи, лінгвісти, оцінюючи пісенно-вокальне виконавство, стверджують, що спадщина цього села допоможе об'єктивно вивчити етногенез слов'ян, а найбільше – українців. Цій меті прислужилася десятилітня діяльність доцента кафедри музичного фольклору Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету Раїси Цапун. Її перші фольклористичні набутки започатковувалися з утвердження поліських пісень. До вивчення

місцевого фольклору Раїса Володимирівна залучала студентську молодь, разом з нею виїздила в експедиції, кращі записи пропагувала в репертуарі фольклорного ансамблю „Джерело”. Кожен виступ студентського гурту розкривав багатство української пісні через регіональні та локальні особливості. Набутий досвід збирацької роботи спонукав її зосередитися на освоєнні специфіки гуртового співу окремих ведучих сільських осередків. До прадавніх джерел Сварицевич вона прийшла після набуття досвіду успадкування співу сіл Кузьмівка і Люхча Сарненського, Кухотська Воля, Дубрівськ і Нобель Зарічненського району Рівненщини, Сербинівка (нині Будичани), Стовпів, Дерники Чуднівського району Житомирської області. Чимало пісень нею успадковано від рідної матусі Ольги Цапун. Заглибитися у мелос Сварицевич вирішила через жанри родинної обрядовості, найбільшим виразником якої є саме весільний обрядовий цикл. У пошуках самобутніх виконавців пісень сприяла студентка, нині вже випускниця – уродженка цього села Алла Мисюра. Звичайно, найбільше опановувала поліську манеру через власний дотик до співу місцевих виконавців з родин Чудиновичів та Полюховичів. Їх спів дозволив збагатити уявлення й характер про поліський обряд. Раїса Цапун обрала не огульний підхід до обрядодій, а скомпанувала їх у логічну послідовність: „запросини”, „сващини”, „коровай”, „скривальщина”, „обдаровування”, „комора”, „цигани”, „перезов”, „пироги” та ін. Саме через них пізнаються матріархальні, патріархальні та етнохристиянські вірування. Всі етапи виділяються як навчальні для молоді, так і гумористично-жартівливі для гостей. Виконання деяких пісень розраховуються на своєрідне творче змагання-переслідування між родинами. Через пісні розкриваються прадавні символи Сонця, Вогню. Води, Місяця, Хліба-короваю, Калини, якими опоетизовується обряд, скріплюється духовною енергією першопочаток буття нової сім’ї. Тому кожна мелодія з глибоким змістом зачаровує винуватців (молодого, молоду) весілля, залучає їх до мудрості людських святощів, кохання, пошанування батьків, родини, друзів. Лише той, хто залюблений у природу, традиції мудрості і краси, здатен так як Раїса Володимирівна пошановувати спадщину віків поліського села. Вона розкривається, гомонить до чистих людських сердець, стає можливою для успадкування в кращих зразках для прийдешніх поколінь.

Наша сучасниця Р.В.Цапун має неабиякий хист до вишивки, шитва і різного рукодіяння. Як мудрий педагог закарбувала набутки наукових студій через видання мистецьких збірників, книг [2, 7, 9], а найвагоміше – методичних рекомендацій для студентської молоді [3], щоб дбайливо берегти, популяризувати звичаї, таїну традицій села. Вони чудом уціліли від руйнації чужинцями, замулювання у байдужості тоталітарної ідеології. Віримо, що нинішня збірка збудить увагу до пошанування неповторної пісенної спадщини мешканців Сварицевич, яка вижила через віки, а тому збагатить уяву барвистим вінком мелосу, словесного розмаїття обрядів України, що викристалізовувалися поліською самобутністю для сьогодення.

Джерельні приписи:

1. Календарно-обрядові пісні Рівненщини.– Рівне, 1944. – 100 с.

2. Мелодії древнього Нобеля: Науково-популярне видання. Рівне: Перспектива, 2003. – 128 с.

3. Народні обряди з репертуару гурту „Джерело”: Навчально-методичний посібник. – Рівне: Перспектива, 2003. – 124 с.

4. Ой, дай, Боже, за рік Куста діждати. Кустові пісні, записані на Рівненському Поліссі Віктором Ковальчуком. – Рівне, 1995. – 56 с.

5. Ровенська область. Історія міст і сіл Української РСР. – К., 1973. – С. 291-292.

6. Рукописний відділ Кафедри українознавства Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету. – Інв. №7, Арк. 8-9.

7. Сербинівське весілля. – Рівне: Перспектива, 2004. – 134 с.

8. Скуратівський В.Т. Український народний календар. – К.: Техніка, 2003.

9. Співає „Джерело”. – Рівне, 1997. – 104 с.

Степан Шевчук
директор Інституту мистецтв РДГУ

ПЕРЕДМОВА

Полісся є чи не найсвоєріднішим культурним ареалом України, де до наших днів збереглися прадавні форми древньослов'янських традицій.

Зберегти, донести ці набутки до прийдешніх поколінь – основне завдання, яке постало перед теперішнім поколінням дослідників фольклору. Живих носіїв стає дедалі менше, а якщо не запишемо тепер, то навіки зникне багата спадщина, виплекана народом.

Протягом останніх десятиліть увагу дослідників народної творчості не раз привертало село Сварицевичі Дубровицького району Рівненської області. У червні 2004 р., перебуваючи в короткотривалій експедиції разом зі студенткою Людмилою Нижнік, авторці даної збірки вдалося задокументувати інформацію щодо фольклорної ситуації, яка збереглась дотепер. Зібраний матеріал представлений характеристикою духовної та матеріальної культури села, здійсненою на базі інформації, що була отримана від 10 мешканок: Палажки Місюри (1942 р.н.), Ольги Решко (1933 р.н.), Лукенії Якимець (1949 р.н.), Віри Зиль (1953 р.н.), Ганни Холодько (1940 р.н.), Тетяни Чудинович (1946 р.н.), Лідії Степанович (1950 р.н.), Ірини Зиль (1995 р.н.), Марії-Христі Полюхович (1930 р.н.), Тетяни Полюхович (1925 р.н.).

Село Сварицевичі розташоване за 30 км від районного центру Дубровиця та за 33 км від залізничної станції Домбровиця, що неподалік від білоруського кордону. За сучасними даними село має 624 двори і 2042 мешканці. Перша писемна згадка про село належить до 1450 року[1].

---

[1] Ровенська область. Історія міст і сіл Української РСР. – К., 1973. – С. 291-292.

Жителька села Ольга Решко згадує: "Колись село було невелике, а тепереньки, слава Богу, – як город"[2].

Місцеві жителі, мешкаючи в селі, оточеному болотами і лісами, що було ізольоване від цивілізації, до цих пір зберігають музично-поетичні пам'ятки давнини, дохристиянські звичаї, повір'я та народні свята, які віками передавались із вуст в уста.

Збереглися в селі й найдавніші пам'ятки матеріальної культури. Серед таких – стародавні будівлі, зазвичай у вигляді маленьких, побудованих "у зруб", вкритих дерев'яною дранкою клітей, повіток, комор, однокамерних хат. Під час Другої світової війни село було спалене майже до тла. Але і на сучасних будівлях збережено сліди багатої архітектурної народної традиції. На багатьох фронтонах деяких осель зображено солярні знаки у вигляді емблеми сонця.

У давнину в селі були добре розвинуті народні ремесла, зокрема ткацтво і вишивка. Ольга Решко згадує: "Колись на вечорки збиралиса до якої вдовиці, то прали, рушники ткали, вишивали, спивали. Рушники ткаліса "косічкою" – квітки такі натикали. Я ни ткала, мені баба подарувала. Він ше й зараз в мене є".

До наших днів дійшло багато дохристиянських вірувань, що з елементами модифікації продовжують побутувати серед жителів села і донині. Серед них – "Діди" (під ними розумілися всі мертві предки, незалежно від віку і статі), про які мешканка села Віра Зиль розповідає: ""Діди" – це поминальна субота, вони ше й зараз в нас є. В нас "Діди" зимові, весняні, літні і осінні. Зимові – масляничні, весною – перед Великоднем і в понеділок після Паски – Радуніца[3]. Літні – в суботу, перед Трійцею. Осінню – дмитрівські, перед Пилипівкою. На "Діди" мусово треба було помити хату, прибрати, щоб

[2] У цитованих текстах зберігається діалектна говірка.

[3] Радуніца – давнє дохристиянське свято, пов'язане з ушануванням пращурів.

було чисто. Вже в суботу на "Діди" боронь Бог шо робити. Кажуть, шо родичі – покойники прийдуть на обід. Колись мати казала: "Діди", "Баби"[4]. На "Баби", я знаю, посне було, а "Діди" – шоб були повсігди. На "Діди" кашу варять, борщ. Борщ і каша – то для поминання завжди обізатильно. Ше яєчню жарили, млинці, коливо роблять. "Діди" приходили вранці, тоді мати свічку запальовають і споминають. Так само помінають, як покойників. Потім сідали за стіл, давали "Дідові" чи "Бабі", а потім самі їмо. Пообідали, а свічка хай погорить. З стола не прибирали, бо прийдуть померлі душі вгощатися".

Палажка Місюра пригадує, як цікаво в селі зустрічали померлих душ на Різдво: "Перед святом требушили комина, шоб не було сажи. На перший день Роздва, як мати топить, то бігали дивитиса, куди дим іде. Дим іде в комин – ето пошли покойники в комин да до хати".

До цього часу в селі побутує свято, яке вшановує бабу-повитуху – постать, котра користувалась особливою повагою серед односельчан. Свято це має назву "Полоскозуб". Відзначається воно перед великим постом. Мешканка Лукенія Якимець пояснює: "У нас на це свято все село гуде. У цей день бабі-повитусі несуть рушник, хліб, горілку. Баба вгощає, а внучкам дає гостинці: грушки чи яблука сушені, чи черниці. Баба баяла: "Дай, Боже, за год дождати, на той рік ще приходьте". І в наші дні, хоча ніхто тепер не народжує вдома, баба-повитуха мусить бути. Запрошують її і до першої купелі – обряд, який вимагає виконання місцевих ритуалів. У першу купіль "перед христом" обов'язково кидали "уголину"[6] з печі, сипали сіль та жито, вкладаючи в це побажання здоров'я народженій дитині.

[4] "Баби" – звичайна вечеря, яка відбувалася напередодні "ДІдів" у п'ятницю. Вечеряли літні жінки, запросивши на неї душі покійників.

[5] Баяти – говорити, розмовляти.

[6] "Уголина" – головешка, жарина, недогорілий кусок деревини.

Як згадує Тетяна Полюхович, весною "спивали веснянки". Ось одна з них:

Весна-красна, шо ти нам принесла?
Гей, гей, шо ти нам принесла?

Решето бобу, а хлопцам хворобу.
Гей, гей, а хлопцам хворобу.

А дивочкам да по кийочку.
Гей, гей, да по кийочку.

А молодичкам да по станочку.
Гей, гей, да по станочку.

Товарець[7] *бити на пашу гонити,*
Гей, гей, на пашу гонити.

Ольга Решко додає, що коли: "вперше на весні виганяють на пашу корів, то перед дверми застилають ручника, кладуть яйце чи два яйця, сіль, хліб і виганяють корову. Це, шоб корова була кругла, як яйце, і здорова. Я то кладу до цих пір". У цей день особливо боялися, шоб відьми корову не зіпсувала.

З-поміж багатьох народних звичаїв цього древнього села найбільшої уваги серед досліників привертає давній обряд "водіння Куста", який відгукується язичницькою добою і нагадує новорічне колядування. Його справляли на Трійцю. Ось як про цей обряд розповіли жителі села Марія-Христя та Тетяна Полюховичі: "Вранци в неділю вставали і ішли на луг плести віночки. В "Куста" мало збиралоса – по душ штири-п'ять: штири дівчини, а п'ятий – "Куст"". Зранку "Куст" водили молодесенькі дивчата, девочки і старші дивчата, а

[7] Товар (товарець) – велика рогата худоба.

молодици – каля гобіда. Вбирали так, шо ні рукей, ні ногей не видно, і йшли по силі від хати до хати да спивали. Починали:

Ой ми були й у виликому ліси,
Нарадили Куста із зеленого кльону.

Нарадили Куста із зеленого кльону,
Вийди, господаре, із нового покою.

Вийди, господаре, із нового покою,
Винись Кусту да хоч пувзолотого.

В однеї хати спивали таку пісню, а в другій – другую:

Ой дай, Боже, за рік Куста діждати,
Підемо до лісу того Куста вбирати.

Ой у тому ліси да всілякії квіти,
Й убирають Куста да маленькії діти.

Ой вони приходять да із лісу додому,
Да й поздоровляють з Кустом в кожному дому.

Як заходили до хати, то казали: "З Кустом поздоровляєм чи з Трійцею", "Водимо Куста, шоб була сочевиченька густа", "Шоб ваші коні водились і овечки плодились", "Водимо Куста, шоб ішов дощ і все було зелене". Якшо якусь хату минали, то було нидобре. Казали: "Кого Куст обмине, той щастя ни матиме". Обично "Куст" ни спивав, а тільки носив дари у фартусі чи хустці. Хазяї давали хто яїчка, хто млинця, грошей ж ни було. А єк назбіраєм тих яєць, то ішли в магазін, то міняли на цукерки. Делили між собою. Хлопци "Куста ни водили". Бігали за "Кустом", шоб одібрати. У селі таких "Кустів" було до десятка, а мо' й більше. Після служби ходили на кладбище. Несли кльон, дехто, шоб помя-

нути, – горілку. На хрести вже ручніки вішали. На могилах жінок – "фартухи".

На "могилках" збиралося все село. Жінки голосили, викликали на розмову своїх померлих родичів. Імпровізуючи тексти, вони розповідали небіжчикам про найважливіші події, які сталися протягом року.

Згадують селянки і русалок – дівчат, померлих на "троїцькому" тижні. За повір'ями, в цей тиждень вони виходили із води і лякали, заховавшись у жито. Ніхто із теперішніх жителів Сварицевич русалок не бачив, тому й говорять: "Мо, й колись таке було, мо, й хто бачив". Дотримуються в "троєцький тиждень" звичаю нічого не шити, бо "русалці рота зашиєш".

Пам'ятають селянки і дохристиянське свято Івана Купала. В купальську ніч біля річки або на горі й дотепер кладуть Купало. Марія-Христя Полюхович пояснює: "Єк ідуть на Купало, то несуть з собою поліно. Хлопци кладуть Купало і підпальовають, і ходять з головешками. Дивчата спивають:

Мала ночка купалничка
Да ни виспаласа шинкарочка.
Да сукала шнурки шовковиї
Й да на чиривички й козловиї.
Й да на чиривички й козловиї
Ой да на панчішки шовковиї."

Розповідають, що в селі була жінка, яка в ніч на Івана Купала ходила без сорочки і збирала "вугля" (головешки).

Люди, які живуть серед таємничих, загадкових місць природи, не могли не вірити у реальне існування різних лісових духів – добрих і злих.

Ось як постають у народній уяві мешканці лісових нетрищ. Цікаві свідчення про них подає Ольга Решко: "Є в нас такий темний, густий ліщиновий ліс "Рехиня",

то там завжди лякало. На повдні (з 12 до 15 год.) ни можна було гукати, бо буде одгукуватись і десь заведе далеко. І єк сонце заходить, не можна гукати. Єк ягоди брали, то так лякало, єк то висілля пронесеться, музики грають, дзвони. Ідемо ми з сестрою ше раненько, до зиходу соненька. Якась музика грає. Шо там може грати? Невже з села чути ту музику, але ж далеко! А тут болото близько, такеє великеє. Ой, Боже мой, шо воно таке? Аж страх бере. Тепер болота пообсушували, не так, як колись. Є в нас болото "Ясиневе". Є легенда – там човен утопивса. Воно й зараз хитаєтца".

Чи не найбільше легенд і переказів створено про стосунки між людьми і звірями.

Тетяна Полюхович розповіла легенду, пов'язану з фантастичними уявленнями про "спілкування" ведмедя з людиною: "Розказують ше таке. Мо', й правда була. Якась жінка ішла лісом, а назустріч їй – ведмідь. Вона дуже злякаласа. А він заліз в борть і там видирав мед, і загнав кусок дерева в лапу. Вона йому болить. Жінка поняла, шо він хоче, шоб вона йому допомогла. Витягнула вона йому ту скобу, і він пішов. Потім він знову іде і несе на корі дерева кусок меду. Несе – і жінці поклав. Це так віддячив".

В пам'яті старожилів і донині живе традиція жниварського обряду, про який розповіли Ганна Холодько та Тетяна Полюхович: "Зажинали в селі на свято. Хазяйка зажинає і каже: "Зароди, Боже, жито, пшеницю, шоб було щасливе літо і шоб його пожати і в радощах поїсти". Було, шо хазяїн наймав жниць. Ті зажинали, потім "скрутювали" перевесло і обв'язували ним господаря. Це, шоб він поставив могрич за зажинки. Потім, єк ішли до хати, то нажинали дві жмені жита і клали їх на полі навхрест. Перший сніп несли до хати і ставили на покуті. Там він стояв до нового врожаю. Єк уже дожинають, то дожинки зрізали да несли на Спаса в церкву святити. Осінню, єк засівали, то цей сніп обминали і сіяли. На жнива спивали багато пісень:

Ой літала раба пава по полю,
Заганяла челядоньку до двору.

Ой до двору, челядонько, до двору,
Не запалюй біле личко по полю.

Я вже своє біле личко запалила,
Я ходила на нивоньку до жнива.

Ой не сиди, господаре, не сиди,
Да й іди ти по нивонці походи.

А ти думав, господаре, шо ми спали,
А ми твою нивоньку дожали.

Ой дожали нивоньку в Божий час,
А тепера, господаре, частуй нас.

***

А тепера, господаре, дожинки,
Постарайся, хазяїну, горілки.

Ой до міжі, женчики, до міжі,
Бо пудійшли млинчики й у діжі.

Ой до краю, жінчіки, до краю,
Бо я вам буханчика розкраю.

Робили тут і "бороду". Залишать трошки колосків, ниткою червоною або лєнточкою зв'яжуть, виполють і гукають: "Вовки, ведмеді, ходіт "бороду" полоти! Шоб ви виходили, а на другий год жито родило! ". Всередину положать стакан меду, хліба кусочок, хто шо має. Дуже добре, шоб цю "бороду" хтось забрав. Мати розказувала, шо єк була дівчиною, то овечки пасла. А

свікруха ни знала, шо я буду нивісткою. Гукає:"Дівчино, ходи забери нашу "бороду"!". Я все забрала, подякувала, а потім в нивістки до них попала. Й зараз таке роблять".

Коли в селі була якась пошесть, холєра чи тиф, мешканці здійснювали такий "обрік"[8]. В одній хаті збиралося багато жінок. І за одну ніч, від заходу до сходу сонця, мусіли напрясти і наткати рушників, шоб на ранок повісити їх на хрест. Хрест вночі робили чоловіки із дуба, привезеного з лісу. Освятивши його в церкві, обходили з ним, з батюшкою і з хоругвами навколо села. Хрест ставили "на селі", вірячи в те, що він "проганяє нещастя".

Із язичницькою старожитністю пов'язане і вшанування вогню, який дає людині тепло, світло і велике очищення. І дотепер у весільному обряді села Сварицевичі запалюють вогнище, через яке проходять або ж проїзджають наречені. А чого вартує звичай на весіллі, коли мати у вивернутому кожусі обсипає зерном молодих! Найсвятіше місце у хаті – "покуть"[9] – вшановують весільною піснею:

– Покутє моє, покутє, ой,
Хто ж тибе шануватиме?

Хто ж тибе шануватиме, ой,
Щосуботи шаруватиме?

Остаєтса менша сестра, ой,
Вона мине шануватиме.

Вона мине шануватиме, ой,
Щосуботи шаруватиме.

---

[8] Покуть (красний кут) – .... .
[9] Обрік – обряд.

Наведене вище свідчить про дуже багату народну культурну спадщину поліщуків із села Сварицевичі, є яскравою ілюстрацією філософії його пращурів, їхнього світосприйняття, показує зв'язок людини з природою, землею, небом, часом: минулим і майбутнім. Село насправді являється заповідником Поліського краю.

Особливу роль у збереженні пісень свого села й роду завжди грала жінка, передаючи їх з покоління в покоління, наче дорогоцінні перлини духовності. Славетною співачкою в селі Сварицевичі була, нині вже покійна, Марія Чудинович (...???.. роки життя). Разом із чоловіком Василем прожила вона свій вік, працюючи, виховуючи дітей, беручи участь у традиційних весіллях. З ранніх років діти Чудиновичів слухали пісні батьків, односельчан, переймали манеру співу, розвиваючи її до власних уподобань, витворюючи самобутні варіанти. На запитання у доньки родини Чудиновичів Ольги та її сестри Лукенії, від кого вони навчилися співати, була одержана така інформація: "Колись сядаєм на призьбі і всі співаєм любої пісні. Чи висілні, чи так які. Дядько Володька грав на гармощі. В селі було багато співучих родин. Андрушови тоже хороше спивають". Зі слів доньок співачки можна дійти висновку, що саме велика родина Чудиновичів була і є берегинею слов'янської мудрості і краси. У пам'яті цієї родини збереглися наспіви найдавнішого походження. Чудовий музичний слух, пам'ять, яскрава манера виконання виділяла цю родину серед односельчан. Прості жінки, несучи тягар щоденних родинних турбот, закарбовували у пам'яті величезні розсипи пісень, які є невід'ємною частиною їх буття. Серед розмови раптом надривно злетів голос Палажки Місюри, який підхопив гурт:

Й усе горе, й усе горечко моє,
Потірала я здоров'ячко своє.

За поганим чоловіком живучи,
Поганому чоловіку годячи.

Поганому чоловіку годячи,
Щовечера постіль білу стелячи.

Із вечора постіль білу постелю,
До раночку й сльозоньками й оболлю.

Ой возьму я свой послєдній п'ятачок,
Да й пойду я із досади в кабачок.

Ой ви, люди, говоріте на мєня,
Шо в корчомци сьой диньочок провила.

Потім гуртом заспівали іншої пісні:

І хмаритца, і туманитца,
Оженили мене не наравитца.

Оженили мене малолітнього,
Малолітнього, нерозумного.

Дали жінку не до любові,
Не до любові, не до розмови.

Як снопа зв'яже – сніп розв'яжетца,
Як словце скаже – не наравитца.

Повезу я жону у Давид-городок,
У Давид-городок да й на ярмарок.

Да куплю корабель за сто двадцать рублєй,
За сто двадцать рублєй з половиною.

За сто двадцать рублєй з половиною,
Посадю я жену із дитиною.

Ой вітьор віє потихесеньку,
Корабель пливе помалесеньку.

А жена сидить, як свіча горить.
А дитя плаче, як ворон кряче.

Ой вернись, мила, навари пива,
Навари пива, ожени сина.

Не вернусь, не вернуся я,
Ой побив ти мене, волочив ти мене.

Ой побив ти мене, волочив ти мене,
Чорта з два научив ти мене.

З роду в рід передаються пісні, легенди, казки, ігри. Найменша представниця роду Чудиновичів Ірина Зиль (1995 р.н.) наспівала "сваричецькі" приспівки:

Товче мати мак, мак, за ступою дяк, дяк.
– Чого дяче плачеш? – Мачуха набила.
Дала кришку хліба, мишка вхопила.
– А де тая мишка?
– Колода прибила.
– А де та колода?
– Черви поточили.
– А де тиї черви?
– Кури поклювали.
– А де тиї кури?
– Шуляки побрали.
– А де тиї шуляки?
– Море затопило.
– А де теє море?

– Цяцьками заросло.
– А де тиї цяцьки?
– Дівки порвали.
– А де тиї дівки?
– Паничі побрали.
– А де тиї паничі?
– Сидять вдома на печі.
– А ми встали й уночі
І поїли калачі.

***

Виганяла бабусенька курчаточок пасти,
Сіла собі на пеньочок куделину прясти.

Ой хмариться-туманиться, став дощ накрапати,
Стала наша бабусенька курчат заганяти.

На однеє спіткнулася, на другеє впала,
Сюди-туди повернулась та й всіх потоптала.

Як приїхав дід із лісу став бабу питати,
Що це наших курчаточок ніде не видати.

Ой немає дідусеньку, нема та й не буде,
Виганяла на вулицю зурочили люди.

Зафіксовані в селі Сварицевичі пісенні матеріали засвідчили, що його мешканці добре пам'ятають і знають традиції весілля зі всіма його обрядодіями, що виникли у сиву давнину і завдяки ритуальному призначенню виявилися надзвичайно життєздатними і витривалими у часо-просторі.

Пропонований збірник вміщує опис традиційного весільного обряду і пісень, що мають загальноукраїнську основу і локальне мелоінтонування. Запис було здійснено від представниць родини Чудиновичів: Пала-

геї Місюри, Віри Зиль, Ганни Холудько, Мокрені Полюхович, Ольги Решко, Лукенії Якимець, Тетяни Чудинович, Віри Лєшко.

Спеціально для запису жінки одягнулися у традиційне вбрання, емоційно і щиро відповідали на запитання, красиво і майстерно співали зі своєрідною індивідуальною манерою, супроводжуючи спів відповідною мімікою. Серед співачок особливо виділялися голоси Ольги Решко, Палагеї Місюри та Лукенії Якимець. Самобутнім і старовинним весільним пісням, представленим у збірці, притаманні лаконічність у використанні музично-виразових засобів, переважно унісонно-гетерофонічна фактура, своєрідна манера звуковидобування, яка характерна співочій традиції даного регіону. Манера відтворення весільних наспівів вирізняється глибоким грудним звуковидобуванням, наявністю імпровізаційних прийомів, відмічених мікромелізматикою, вокалізацією приголосних, глісандуванням, змінами регістрів та моментами ритмоінтонаційної варіантивності, яка грунтується на вироблених традицією закономірностях.

У нотно-поетичних транскрипціях збережено діалектні особливості лексики співачок, мелодична основа архаїчного викладу, варіативні різновиди одного наспіву, що має спільну мелодію, але варіативні відмінності у метроритміці та побудові мелострофи.

Загальна кількість мелотипів весільних пісень дорівнює 11, з них кожний мелотип має від 2-х до 11 варіантів, які в тексті позначаються відповідною цифрою з літерою (приміром 3-б). Проте речитативно-декламаційна (переважно) мелостилістика пісень, вузький амбітус (мажорний тетрахорд, інколи з субквартою), ритмоінтонаційна подібність наспівів, спільне формотворення (від п'яти до семи мелопоспівок) – усе це свідчить про архаїку варіантно-варіантивного меломислення, що знаходиться в одній системі зв'язків. Як пояснюють самі співачки, "в нас Тройца – один мотів, Купало – другий, жнива – третій", тобто кожний обряд "обслуговує" низка споріднених наспівів, яких вони дотримуються, збагачуючи індивідуальним їх відтворенням.

Авторка висловлює щиру подяку народним співачкам родини Чудиновичів, хранителькам пісень старовинного обряду весілля свого села, вклоняючись за їх генетичну пам'ять, співочий талант. доброзичливе енергетичне поле, безкорисливі стосунки під час записувального сеансу, а також – рецензентам Надії Супрун-Яремко і Вікторові Давидюку, музичному редакторові Юрію Рибаку, редакторові Роману Демчуку та усім, причетним до видання цієї книги.

Раїса Цапун

ВЕСІЛЛЯ У СВАРИЦЕВИЧАХ

Перед весіллям була сващина*. Мати із батьком ідуть напирод питати, чи піде дівка за жениха. Єк уже согласна – то вже договариваютса, коли буде сващина.

СВАЩИНА

Сващину робили на мясоїди – в суботу або ниділю. Приходили батько, мати, хресні батьки, дружки. І од молодеї так само. Свати кажуть: "Ми чули, шо ви продаєте тиличку". Багато баяли. Єк уже молода согласна, то минялиса хлібом.

1/7-з

1. Скрипнули ворітичка – свати йдуть.
– Вийди, вийди, мамоᵘнько, й попитай.
2. Вийди, вийди, мамоᵘнько, й попитай –
Якщо люди добриї, то й оддай.
3. Вийшла, вийшла мамоᵘнька, спитала,
Сторгували доничку – й оддала.

2/8-а

1. Ой, шоб я знала, шо свати прийдуть –
поᵘмила б лавки біло.
Поᵘмила б лавки, шоб були гладкі –
сватунькам садитис...
2. Поᵘмила б лавки, шоб були гладкі –
сватунькам садитиса.
Поᵘмила б вокна, шоб були світлі –
дівочкам дивитис...

* Сващина – сватання.

Посватали та й сядають за стил. Лаву для молодих застеляють кожухом. Єк ідуть на посад, то молоді бируть по бухонцу хліба і замотують його в рушник. Молода падає навколєнки, батькам вклонитса. Молодий з покутя* іде з хлібом, поклонитса, поцилуєтса з батьками, з сватами і йде з молодою на посад**. Там вони поцилуютса, а всі спивають:

3/1-а

За окном темна хмара, 2
За столом гарна пара.
Всі люди дивуютса,
Як гарно цилуютс...

Як уже сядуть, то спивають:

4/8а

Сіли пчілоньки да й на яблуньку,
дай, Боже, на цвіт добрий.
Сіли дітоньки на посадоньку,
дай, Боже, на вік довг...

Так спивали, аж плакати хочетса...

Молодий іде на сващину, то несе хліб і дві бутилки горілки. Потом молода забірає цю горілку. Її випивають і в ці пляшки вона насипає пшеницю чи жито. Затикає хлібом і вішає червону горину***. Свати її назад забірають.

Дівчині на весілля треба було вишити штирнадцять рушників – не менше. Рушники – на ікони, і рамок****

* Покуть – центральний куток, найпочесніше місце у хаті, споконвічне місце для поганських обрусів (рушників) зі священними зображеннями, які передували іконам.

** Посад – місце за столом, де сидять наречена і наречений під час весілля.

*** Горина – нитки для вишивання, переважно червоного кольору.

**** Рамка – вишита картина.

ше треба було вишити. Ше й на кожне рамка – рушник. Колись давно, то цих рамок не було.

На свацині рушники давали батькам, хресним, братам да дружкам. Рушники дає і чіпляє на плечах. У нас ше й зараз вішають. Колись – то давали намітки.

Хрищоних і родню молодого обдаровували подарками, а як когось ни обдаровували, то вже – на весіллі.

Молодому мусово треба було сорочку нашити, ше й пазуху такую. Вишивали горинню: чорним і червоним. Узори були разниє – квитками.

5/6-г

1. Там на морі, на камені, ой,
Там на морі, на камені
Купалиса да два анголи[1].
2. Купалиса, ізмовлялиса, ой: 2
– Ходи, братко, на заручини.*
3. Ходи, братко, на заручини, ой, 2
Таньочку да заручвати.
4. Таньочку да заручвати, ой, 2
*Й од матинки да одлучвати**.*
5. Й од матинки й одлучвати, ой, 2
До сьвокрухи да прилучвати.
6. Й од матинки й одлучимо, ой, 2
До сьвокрухи да й прилучимо.

6/6-е

1. Викотили, покотили, ой, 2
Да по вулици бочку,
2. Виманули, висватали, ой, 2
Да й свашиньки дочку.

[1] Так само і далі розспівується кожна строфа.
* Заручини – обряд, у якому дівчина і хлопець, що мають намір одружитися, оголошуються нареченою та нареченим.
** Одлучвати (відлучувати) – відокремлювати від кого-небудь, позбавляти зв'язку, порушувати стосунки з ким-небудь.

3. Ой ми її ни котили, ой, 2
Сама во^{у}на по^{у}котиласа.
4. Ми ж її ни сватали, ой, 2
Сама вона напро^{у}силаса.

7/7-є

1. Ой запита Таньочка, запита,
Чирвоная хусточка нашита.
2. А хто ж єї запивав? Й увесь рід,
Да єк єї матинька наперід.

На свацині вже договоратса, коли буде весілля. Хто жде дві ниділі, а хто – три.

ВЕСІЛЛЯ

На весілля запрошував хто-небудь із родних. Мати да батько хазяюють, а от сестра чи брат закликивають. Молода ни просить.

СУБОТА. КОРОВАЙ

Пекли коровая в молодого. Пекли два короваї, шоб була пара. Одного коровая носили до молодеї, другий – для роду молодого. На коровай позвуть батька да матера, да все. А типер вже крошки більш запрохвают. Хрищоних зовуть, брат, сестра, дядько та тітка рідні. Богу помолятса – тоді вже розчиняють коровая. Хрищона помиє руки і хтось її допомагає розчиняти в ночвах тісто. Хрищона місила. А буває, шо вона непарна – вмер чоловік – то вже ни йде до коровая, вже хто другий місить. Вдова коровая ни робила.

Муки треба, мо', й ведро. Єйца б'ют у коровай, сахар сиплют, масло, копійки кидають да пшиницу.

8/7-а

1. – Ой, а де ти, жинишок, воду брав,
Хто ж тобі ко^{у}ровая розчиняв?
2. – Брав я водицу й нагорі,
Розчиняли ко^{у}ровая й матирі.
3. Брав я водицу в криници,
Розчиняли ко^{у}ровая сестрици.
4. Брав я водицу й у броду,
Помішали ко^{у}ровая всі в роду.

Муку на коровай мололи вдома в жорнах. Мука була біла, пшинична, а ше, мо', й тоді давніше – то житня була. Бог його знає.

Єк коровай всадили в піч, то коровайници танцювали із лопаткею такею, шо хліб сажєли. Потом, як потанцювали, тий лопаткою тею били по головах мужиків. А мужики обізатильно сиділи на покуті: батько, брат, дядько.

9/3-д

Ко^{у}ровайнички-душки, 2
Да стилите подушки,
Да всі ни лягайте –
Ко^{у}ровая доглядайт...

10/3-д

Ко^{у}ровайници й важни, 2
Да ни будьте ж ниважні –
Й у хміль ни влигайте,
Ко^{у}ровая доглядайт...

11/3-д

Ой, а де ж тая пошла, 2
Шо в піч ко^{у}ровай нисла?
Десь на меду запіласа –
Ко^{у}ровая забулас...

* Куделица (куделя) – прядиво, намотане на кужілку.

12/4-а

Хвалиласа ко^{у}ровайница,
Шо я маю сем сорочок.
Одна – на мни, а друга – в пранні,
Й а штири – й у куделиц...*

Ше перед весіллям – в п'ятницю чи четвер – різали лозу на шишки, шоб позатикати в коровай. Брали гілки, які розходилиса: три – по дві і дві – по три, шоб було до пари – шість і шість. Єк пекли коровай, то беруть прісне тісто і обкрутюют тим тістом тиї шишки, і запікають у пичі.

Єк спекли коровай, то виносять його і ставлять на стіл у хаті, да й сядають і п'ють. Спивають коровайні і так писні спивають, пудводять. Тих пісень не передумати.

13/7-в

1. Ой питавса Іванко в батька свого:
– Чи висока пшиничинька й на новіни?*
2. Чи висока пшиничинька й на новіни,
Й а ше вищий ко^{у}ровай на столи?

А ше од молодеї свати приходять. Приходять батьки, хрищоні, і ше, мо,'й хто. Їм треба викупити коровай. Батьки молодеї ложать гроші на коровай – це й коровайницам за те, шо напекли.

14/11-б

1. Ой, а де подівса, а де поїхав господар?
Нихай викупить од ко^{у}ровайниц ко^{у}ровай.

Викупили. І вже вони сідають, і п'ють.

Коровай стояв на столі, а на другий день його вбирали і заносили в комору. Все весілля він стояв у коморі.

* Новіна – урожай нинішнього року.

НЕДІЛЯ В МОЛОДОГО

ВБИРАННЯ КОРОВАЯ

В ниділю в молодого вражували коровая. Брали шишки і затикали їх у коровай. На шишки чипляли квітки з бомаги, ялину, овес, калину, барвінок.

15/7-є

1. Ой притуга, дивочки, притуга,
Да ідіте по калину й до луга.
2. Наламайте калиноньки вище й сибе
Вбратимем коᵘровая й хороше.

16/1-а

Вбирайса, коᵘроваю, 2
У зиленую руту,
Й у калинові квіти,
Шоб любилиса дити.

17/3-и

Наш коᵘровай – тісто,
Да литів через місто,
Да литів через ринок,
Увобравса в барвінок.

Вбрали коровая. Молодого садят за стіл, да вже йдуть до церкви. Молодому в дорогу дають гроші. Хресний на рушнику несе хліб.

НЕДІЛЯ В МОЛОДОЇ

В ниділю раненько приходили дружки вбирати молоду. Мати молодій мила голову.

[1] Так само і далі розспівується кожна строфа.

18/6-е

1. Мамоᵘнько ясна, ой,
Мамоᵘнько ясна,
Дай мині на косу масла[1].
2. Дай же мні на косу масла, ой, 2
Шо я твої коᵘрови пасла.
3. Да й од роси до роси, ой, 2
Дай масла на коси.

Дружки заплітивали льоном косу. Косники чипляли довгиє, винок. Винок такий виликий з бомаги плили і на голову накладьовали. Такії пір'я довгиє робили з зиленої бомаги. Лєнт багато начіпивали, намиста. Батько кладе на бухонець хліба вельон, да вже із того хліба знимає і на голову накладьоває.

19/7-в

1. Ой ходила Таньочка в вишньов сад,
Да на єї гоᵘловоньку всьой цвіт упав.
2. Да на єї гоᵘловоньку всьой цвіт упав,
Да на єї гоᵘловоньци й розцвитав.
3. Ох він мою гоᵘловоньку й убілив,
Він мою родиноньку звісилив.

Молода була в білому. Взута, в чому пришлос. В нас жиди лавочки мали, то, може, шо й було. Жидові треба було метр (центнер) пшиниці дати, шоб ту блюзочку купити. Молоду вбрали і садят за стіл. Бируть два бухонці хліба, замотують у рушник і вона йде. Брат виде на посад. Садовили на кожух чи подушку.

20/9-а

1. Ой брат систру да за стіл виде,
да калину й малину,
Ой брат систру да й навучає,
чирвону ягодин...

2. – Ой будь, систро, да покірная,
да калино й малино,
Ой будь, систро, да покірная,
чирвоная ягодин...
3. Май сьвікорка да й за батинька,
да калино-малино,
Май сьвокровку да за матиньку,
чирвона ягодин...

ВІНЧАННЯ

Єк ішли винчатиса, то мати благословляла: "Благословляю на вік довгий, на щасливу житку. Шоб довго жили, шоб ни обижали один одного". Молода колись кланяласа матирі в ноги. Падала навколєнки.

21/7-в

1. Ой ни шкодуй, Таньочко, й поклону,
Да вклониса низенько й кажному.
2. Да вклониса низенько, й низько до ніг,
Нихай тобі благословить й Господь Біг.
3. Нихай тобі благословить й ясна зора,
Нихай тобі благословить й мати твоя.
4. Нихай тобі благословлять й зорници,
Нихай тобі благословлять й систрици.
5. Нихай тобі благословить вся родина,
Шоб була доріженька й щаслива.

22/7-в

1. Да споможи, братику, споможи,
Вороний коники запражи.
2. Вороний коники запражи,
Ти ж мине до шлюбоньку й завизи.
3. Да й на тую гіроньку крутую,
Да й у тую церковку святую.

4. Ой на теї гіроньци мед-віно п'ють,
Там мине моʸлодую й давно ждуть.
5. Там мине моʸлодую й давно ждуть,
Там мине моʸлодеї шлюб дадуть.

Єк ішли до вінчання, то дружки вели молоду. Хресний на рушниках ніс два бухонці хліба. Од молодеї несуть ікони. По дорозі до церкви спивали:

23/6-є

1. Танєчка до шлюбу іде, ой,
Танєчка до шлюбу іде
Пуд рукою шубу несе.[1]
2. – Ой дівочки-голубоньки, ой, 2
Ни мніте меї шубоньки.
3. Моя шуба, ни тут ткана, ой, – 2
Із Варшави прислана.
4. Шили її шивці-кравці, ой, 2
Моʸлодеї Таньочки.
5. Шили її, вишивали, ой, 2
До шлюбу да готували.

24/6-є

1. Полиніте два соʸколики, ой, 2
До батюшки й у покоїки.
2. Дайте батющці знати, ой, – 2
Відем дітей винчати.

25/7-д

1. Попе, попе, батьку наш,
Да й одчини церковку й протів нас.
2. Да й одчини церковку й протів нас,
Бо відемо дітоньки в Божий час.

[1] Так само і далі розспівується кожна строфа.

Біля церкви молоді сходятса, цилуютса. Вдома молодій чипляють дві квіточки, а біля церкви одну знимають і чипляють молодому. Потом роду молодого шиють квітки. Перев'язують рушниками хресного. Старша дружка молодому чипляє лєнту і вже тоді ідуть молоді в церкву. Вінчиютса так, як типер.

У церкві, єк уже скоро вінки накладівають, тоді дружки перед пристолом розплітивають косу. І тоді вже ці вінці будуть накладивать. Вінці тримають дружки. Дружко – над молодим, а над молодею – дружка.

Єк вінчили, то стелили молодим пуд ноги рушника. Єк виходили із церкви, то молода тягне його за собою, шоб дружки замож ішли. На ґанку молоді обсипали усіх зерном і цукерками – да й діти хапають.

ПІСЛЯ ВІНЧАННЯ

Повінчили, да вже йдуть з церкви да спивають:

26/4-б

А ми в церкві бували, 2
А ми диво відали:
Ой на стольці лижить два вінці,
а третій – на головонц...

27/3-а

Подманули ж попа, 2
Як доброго хлопа:
Дали ж йому повзолотого
За женишка молодого,
Гривоньку й да маленькую
За дивочку моʸлоденькую,
Срібрану да тарілочку
За моʸлоду дивочку.

По дорозі до хати спивали:

28/10-в

1. Да заржали кони в зилений дуброви –
Зачула матинька, сидячи в комор...
2. – Ой цитьте, сусіди, да ни гомоните,
Вже моя доничка із вінчання їд...
3. Вона на головци да віночок має,
На правій рученьці да перстьонок сяй...

Ідуть молоді, а їх на дорозі переймають – виносять стола. На ньому лежить бухонець хліба, соль і букет квітів. А вже, шоб дали молодим дорогу, то ставили їм горілку.

29/7-є

1. Ой сусідочки, вороги,
Да ни пириходьте й дороги.
2. Да нихай пирийде Господь Бог,
Да нихай пирийде батько мой.
3. Да нихай пирийде ясная ж зора,
Да нихай пирийде матинька моя.

ЗУСТРІЧ МОЛОДИХ ПІСЛЯ ШЛЮБУ

Перед хатою молодеї спивають:

30/6-б

1. Встричай мине, моя мамоʸнько, ой,
Встричай мине, моя мамоʸнько,
З густими хлібами[1].
2. З густими хлібами, ой, 2
Солодкими мидами.

[1] Так само і далі розспівується кожна строфа.

3. Солодкими мидами, ой, 2
Ясними свічами.

31/7-в

1. Ой мітьона вуличинька, всі двори,
Да застилай, матинько, всі столи.
2. Застилай столи картами –*
Їде твоя доничка з панами.

32/7-є

1. Вийди, вийди, матинько, з свечами –
Вже ми твою доничку звинчали.
2. Вийди, вийди, батинько, з бухонцем –
Приїхала доничка з молодцем.

33/7-в

1. Ой була я, мамоʸнько, в Божому дому,
Да ни рада, мамоʸнько, я йому.
2. Там мою й кісоньку й розплили,
Там мої слізоньки й розлили.
3. Розплили русу косу й по пличку,
Да розлили слізоньки й по личку.

34/3-д

Да пирид дверми верби, 2
А на тих вербах квіти,
Ой стричай, стричай, моя матинько,
свої рідниї дит...

35/6-є

1. Питаласа мати дочки, ой,
Питаласа мати дочки:
– Чи горіли хоʸроше свічки[1]?

* Карта – чотирикутний візерунок, малюнок на тканині (тут – на скатертині).

[1] Так само і далі розспівується кожна строфа.

2. – Ой горіли й палали, ой, 2
Єк на шлюбу стояли.
3. Да на мине й попи, й дячки, ой, 2
Шо в мине чорни й очки.
4. Да на мине задивилиса, ой, 2
У книгах помилилиса.

36/7-в

1. Приїхала доничка з вінчання,
Та й просила матиньки снідання:
2. – Ой чи вдома, мамоʸнько, доʸмувала,
Чи для мине сніданнічко й готувала?
3. – Ой я вдома, доничко й доʸмувала,
Я й для тибе сніданнічко й готувала.

Молодих встрічають на порозі батьки. Батько виходить з бухонцем, а в бухонці свічка стоїть. А мати вже – з медом. Перш молодим дають мед, а потом – всім гостям. Батько три рази подниме той бухонець, молоді пройшли, і каже: "Всі гості, заходьте до хати". В хаті молоді ходять три рази кругом стола. Молодих садили кала покутя.

ОБІД У МОЛОДОЇ

37/7-д

1. Я в церков ішла дівкою,
А з церкви вийшла жінкою.
2. Я силом ішла павою,
Ой, а за стоʸлом сіла панною.
3. Мине рідна матусинька ни впізнала,
Вона мине панянкою назвала.
4. Ой накрийса, паняночко, платочком,
Шоб ти ни припала пилочком.

[1] Так само і далі розспівується кожна строфа.

На покуті батьки садовили самих почотних гостей: хрищоних, старших людей. За стіл садовили рід молодого, а рід молодеї ни сідає – вони вгощають гостей.

38/6-є

1. Витоптана стежичка, ой,
Витоптана стежичка
Од припічка да до покутя[1].
2. Витоптала свашинька, ой, 2
Тарілочки носячи.
3. Тарілочки носячи, ой, 2
Любі гости просячи.

Першу чарку пускали батьки молодеї. Вони перші випивали. Випивка починаєтса з покутя і на покуті кончаєтса. Колись на весіллі стопка була їдна. Їднею стопочкою – "наперсточком" – носять від покутя до покутя. Пока дойшла – вип'є, а нима чим закусити. Колись в давнину ставили млинці. Розколотять житньої муки да напечуть каждому по млинчику. Сира тако ріденько намнуть, сала понасмаживають, да вмочають. Капусту якую поставлять чи огурки. Хто багатший, то теля заб'є. Да борщ, да каша – да й всьо.

39/1-в

Їжте кашоньку до дна, 2
В нас коʸрівонька й одна.
Да й тая спузниласа –
В питрівку тилилас...

Горілки нароблять хлєбной. Вєчно хліба ни було, бо ж зерно – на хліб. Було, шо наженуть горілки, а з тої браги хліба напечуть. Гнати боїлись, то ховалиса в лісі. А хто багатший, то купляли – пан мав спиртзавод. Багато й не було. Хіба колись так пили? Як п'ють, то приказують: "За мир і спокій і ше по такій!"

40/7-в

1. Ой просимо, гостоньки, просимо,
Ми для вас полумиски носимо.
2. Ой просимо, гостоньки, на шо Бог дав,
Бо на теє господар гоʸрував.
3. А на теє господиня гоʸрувала,
Шоб з миром Божим поживала.

41/3-є

Просимо поживітиса, 2
Ви на нас ни дивітиса,
Бо ми з гетиʸї хати –
Та будем вас прохат...

Запоріжні стояли пуд вікном і мусово їх вгостити. Єслі ни вгостиш, то забора звернуть чи дрова пиринисуть, чи ше шо. На комін скло покладуть.

Посиділи, ти й уже ідуть на танці, а рід молодого іде по коровая.

42/3-а

Сватоʸньку-коʸханчику, 2
Пусти нас до танчику
Суконьки промахати,
Ниженьки проламать...
В нас ноги ни кривеї,
А сукенки ни чужей...

Грали гармошка і бубон, в крайності, – баян. Грали вальси, польки да гопаки. Всі танцювали. Гето типер етиї естради – там вся молодьож, а старики збоку.

Ето, єк ідуть по коровая, то спивали:

43/1-в

Йваночко од'їщає, 2
Таньочку й покидає,
Лучш було б ни знатиса,
Як типер остатис...

Батьки молодого остаютса вдома, а вже хрищоні, і близькі родичі ідуть з тим коровайом назад.

44/6-г

1. Мати сина виражала, ой,
Мати сина й виражала,
Вражаючи да й навучала[1]:
2. – Ни пий, синку, з першого кубка, ой, 2
Злий коню да й на гривоньку.
3. Злий коню на гривоньку, ой, 2
Сам собі на чуприноньку.
4. Шоб чуприна блищила, ой, 2
Тещинька да й научала

45/7-в

1. Ой ни сиди, Йваночку, ни сиди,
Да пойди по садочку й походи.
2. Да нарви ж вишеньок кишеню,
Да давай тещиньци й по жмені.
3. Вона тобі вишеньок зкоштує,
Вона ж тобі доничку й дарує.

46/11-а

1. Ой збірайтиса, й усі зіроньки, в громаду,
Да й поїдимо да й усі разом на войну.
2. Ой і встанимо із своїм танком пуд ґанком,
Да й розоб'їмо камінну стину, шо замком.
3. Да й розоб'їмо камінну стину, шо замком,
Да й заберемо молоду Таньочку, шо з вінком.

47/6-є

1. Ой димно в полі, димно, ой,
Ой димно в полі димно
Да ничого ни видно[1].

[1] Так само і далі розспівується кожна строфа.

2. Оно видно литван їде, ой, 2*
А шо в тому литвані?
3. А шо в тому литвані, ой, 2
Молодий да із сьострами.
4. – Ой систрици-поᵘрадници, ой, 2
Да пурадьте мні дещо.
5. Єк мні в тестя на дворі стати, ой, 2
Єк тестя назвати?
6. – Ни журиса, братийко, ой, – 2
Ми тестя ізвоюїмо.
7. Ми тестя ізвоюїмо, ой, 2
Комірочку розграбуїмо.
8. Ми ж його й у пель заткнем, ой, 2
Таньочку до сибе озьмем.

Єк нисуть до молодеї коровая, то першим іде сват і нисе два бухонці хліба у рушнику. Потом уже коровай нисуть, ти й тоді – всі люди. Єк уже свати прийшли з коровайом, то тут їх стрічають батько з хлібами, мати у вивернутому кожусі. Перед порогом ставлять на стіл коровая да й спивають:

48/7-в

1. Да прийшов зятенько до тестя в двір,
Стукнув чоботочком й об поріг.
2. Стукнув чоботочком да й питає:
– Чи є моя Таньочка, й чи нимає?
3. Чи є моя Таньочка, й чи нимає –
Із чужими коᵘвалєрми й гуляє?
4. – Ни гуляю, Йваночку, ни гуляю,
Я ж тибе, моᵘлодого, дожидаю.

* Литван (литвин) – тут: поліщук, білорус.

49/6-є

1. Ой пусти, свату, в хату, ой, 2
Бо наробимо сміху[1].
2. Бо наробимо сміху, ой, 2
Подирявимо стріху.
(Бо підпалимо стріху)
3. Буде стріха горіти, ой, 2
Будуть свахи да руки (сраки) гріти.

50/6-є

1. А ми люди подорожниї, ой, 2
А ви суки запоʸрожниї.

А тиї, шо в хати, спивають:

51/6-є

1. Наші свахи-чорчухи, ой, 2
Да посьцєли панчохи.
2. Да пусьтіте погрітиса, ой, 2
На печі обсушитиса.

Колись, шоб був "живий" огонь* – стріху обривали і палили. Потом через той огонь скачуть, танцюють. Протопчуть, і вже через той огонь заносять коровая до хати. Обходять три рази кругом стола і ставлять на столі. І вже молода сидить за коровайом. Біля молодеї сідає її брат, а молодого ни пускають, поки не викупить молоду.

[1] Так само і далі розспівується кожна строфа.

* "Живий" вогонь – давні уявлення про очищувальну і зцілюючу силу вогню (архаїчний культ вогню). Розведення "живого" вогню символізувало початок нового життя, захист людей від нечистої сили і чарів.

ВИКУП МОЛОДОЇ

52/7-в

1. Ти, моʸлодий Йваночок, – нима соʸрома,
Шо далеко й од тибе твоя жина?
2. Ой да вийми, Йваночок, троячка,
Да викупи жіночку з соʸрома.

Брат каже молодому, щоб викупляв свою жінку, а ні – то одріже їй косу. То вже молодий дає гроші цьому брату, шоб вже коси ни різав. Брат в руках держить ножа. То це вже так лякає, шо косу одріже. Торгуютса. А потом ше дружка "скаче": "Дай гроші. Мало. Дай більш".

53/6-є

1. Наша дружка, як дуб скаче, ой, 2
А за нею байструк плаче.
2. Ни плач, ни плач, байстручиньку, ой, 2
Дам хліба да й у ручиньку.
3. Я ни хочу хліба брати, ой, 2
Я 'но хочу цецину ссати.

54/3-и

А в куточку кружка стояла,
А в ту кружку кішка насцяла.
Дайте тую кружку –
Ми напоїм дружку.

Поторгуютса, потом уже брат оддає молоду.

55/7-г

1. Ой татарин братічок, татарин,
Да пропив систрицу задаром.
2. За русую косоньку з'їв шостак,
А білиє личенько пошло й так.

СКРИВАЛЬЩИНА*

Молоді посідали радом, і типер уже на молоду вішають скривальщину. Входять хресні молодеї з таким виликим кийом** і стукають ним об балку:

– Старости-постарости! Благословіте молоду в дорогу скрити. Першим разом!

Всі: – Бог благословить!

– Другим разом!

Всі: – Бог благословить!

– Третім разом!

Всі: – Бог благословить!

І вже хрищона на той кіль зав'язиває скривальщину. Колись-то був рушник, тепер, то вже матерію куплять – 3-4 метри, таке біленьке. Три рази тею палкою обводять гостей і вже на молоду чипляють.

56/5-г

1. Ой, мамоʸнько да й гоʸлубонько,
Скрий мою да гоʸловоньк...
2. Ой скрий мою да гоʸловоньку,
Бо я їду й у дорожиньк...
3. Бо я їду й у дорожиньку,
Подивлюса на обороньк...
4. Чи обора там ноʸвенькая,
Худибонька да рабенькай...

ЗДАРОВУВАННЯ МОЛОДОЇ

Скриють молоду, а потом вже кажуть: "Благословіте молоду здарувати". Постукають тею палкою, ту палку на плечі, і нисуть здаровувати молоду. І вже вішають подарки на той кіль – хто шо. Спочатку мати, батько

* Скривальщина – скривати (скрити) молоду – одягати на голову молодої головний убір заміжньої жінки.

** Кий, кіль – палиця, дрючок.

здаровують, потом – хрищоні, рідні тьотки, дядьки, а потом уже всі гості. І ше й кричать: "Мало! Мало!". А хрищоні ше й тую палку поднимають. Колись давно, то на весіллі подарували хусточку батістовиньку і рушника колючого, ведро пшиниці чи поросючка, а тепер дарують – на вік хватить. Гості п'ють-гуляють. Єк уже здаровують, то спивають:

57/2

Ступлю я на калину, 2
Гукну я на родину:
– Ой прибудь, прибудь, моʸя родино,
єк мой му' дарувать.

58/5-а

А в нашеї Таньочки –
Да й віликая родина:
Ой єк скинутса да по шеляжку,*
да буде гроший скринь...

59/5-г

1. Ой мамоʸнько да гоʸлубонько,
Збірай мою всю роʸдиноньк...
2. Збірай мою всю роʸдиноньку –
І бідную, і багатуй...
3. Багатая буде дарити,
А бідная – благословит...

ВІД'ЇЗД МОЛОДОЇ ДО СВЕКРУХИ

60/10-г

1. Ой ни позни мине, да моʸя мамоʸнько,
Ой ни позни мине, да моʸя рідная...

* Шеляжок (шеляг) – старовинна найдрібніша польська монета давніх часів.

2. Ой, бо нам судитса в бору ночувати,
З павиного пір'я постиль білу слати.
3. З павиного пір'я постиль білу слати,
Зиленую руту й у го^{у}ловки класти.
4. Зиленая рута в го^{у}ловах помнетса,
А мни молодеї гулянне минетс...

61/11-б

1. Сядьмо, мамо^{у}нько, повічераймо зо мною,
Й повічеравши, да й подилимса з тобою.
2. Тобі, мамо^{у}нько, клітка й повітка**, й комора***,*
А мні, мамо^{у}нько, скриня й пирина, й ко^{у}рова.
3. Ко^{у}рову видуть – ко^{у}рова риве з-за гір'я,
Бо ж вона чує твеї матиньки подвір'я.

Це вже спивають, як забирають молоду.

62/6-є

1. Пойламни, мати, рожу, ой, 2
Да знімай Матір Божу.
2. Да давай дочці в руки, ой,
Нихай іде до свікрухи.

63/6-д

1. – Покутє моє, покутє, ой, 2
Хто ж тибе шануватиме?
2. Хто ж тибе шануватиме, ой, 2
Щосуботи шаруватиме?
3. – Остаєтса менша систра, ой, 2
Вона мине шануватиме.

* Клітка (кліть) – закрите приміщення для тварин і птахів.
** Повітка (повіть) – господарське приміщення для утримання свійських тварин, або зберігання сільськогосподарського реманенту та різного майна.
*** Комора – приміщення у житловому будинку, де тримають продукти харчування, хатні речі тощо.

4. Вона мине шануватиме, ой, 2
Щосуботи шаруватиме.

64/6-а

1. Ой ни плач, мо^{у}лодая, ой, 2
У нас хата новая.
2. В нас окна пошальовани, ой, 2*
А двера помальовани.
3. З-пуд припичка вода тиче, ой, 2
Соненько пирожки пиче.
4. У нас верби-грушки родять, ой, 2
В нас хо^{у}роше дивки ходять.

Єк забірають молоду, то молодому треба викупити постиль у дружки. Хрищона коло теї молодеї, коло постелі, гледіла. Або ше садовлять яких хлопцов молодих, або сестру малу, і викупляють. Оньо, як прибаювала: "Сестру годувала, пір'я дерла, подушки робила". Викуплять ту постиль і вже запрягають коней, і ту постиль – на коней або приданки** нисуть. Колись до пари слали приданок. Приданкам давали бухонець хліба, горілки чи вина в постиль. Приданки тим вином частують. Колись давно, то несли, а типер – вже й гето забудуть.

Раньше обично молоду кіньми забирали. Гето типер ідуть пішки. На віз приданки ставили бодню*** – колись в неї одежу складали. Кухри**** – то вже позній. Молоді сідають, хрищоні, дружки. Коровай несуть і вже куль***** соломи подпальовають. Треба через огонь переїхати. Да ше стреляють. Всі плакали, як молода од'їщає.

* Пошальовани – обрамлені шалівкою – тонкими дощечками товщиною 1 дюйм, часто з рельєфними профілями.
** Приданки (придани) – весільні гості від нареченої, які прямують із нею в дім нареченого.
*** Бодня – дерев'яна низька діжка з кришкою.
**** Кухор (куфер) – великий дерев'яний ящик (часто окований).
***** Куль – обмолочений і обтрушений від полови сніп жита, що використовується для покрівлі.

65/10-а

1. Дайте ж Таньочки да цибулі в очі,
Да нихай заплаче, й од матиньки йдуч...
2. Да нихай заплаче, да нихай затужить,
Да нихай побачить, шо в батька (матера) заслуж...
3. Ни корови, й ни кози,
Тильки верчичок лози.*
4. Шоб по^у^столики плила,
А босая да ни ходила.

66/7-ж

1. Зобірайса, Танєчко, зобірайса,
*Й у біло^у^ю свиточку** й удивайса.*

67/6-є

1. Ой ни плачте, дивки, по мни, ой, – 2
Остаютса жинихи мої.

68/7-б

1. Надо^у^браноч, то^у^варишки, – вже я йду,
Більш з вами на горішки й ни пойду.
2. Нихай мої горішечки ночують,
Нихай мої то^у^варишки жалують.
*3. Горішечки на ліщини потрухли***,*
А дивочки з дружечками попухли.

69/6-є

1. Загрібай, мати, жар-жар, ой, 2
Буде тобі дочки жаль-жаль.

* Верчичок (верчик) – скручений жмут чого-небудь, або що-небудь загорнене, згорнене; згорток.
** Свиточка (свита) – старовинний довгополий верхній одяг, зазвичай з домотканого грубого сукна; сіряк, сірячина.
*** Потрухли – від давності зробилися крихкими, ламкими, перетворилися на порохно, зогнили, зотліли.

2. Замітай мати попіл, ой, 2
Ми твою дочку схопим.
3. Схопимо рученьками, ой, 2
Повиземо кониченьками.
4. Схопимо біленькими, ой, 2
Повиземо вороненькими.

70/6-є

1. Ой просіте, дивки, Бога, ой, 2
Шоб дуга по^у^ламаласа.*
2. Шоб дуга по^у^ламаласа, ой, 2
*А супоня** по^у^рваласа.*
3. А супоня по^у^рваласа, ой, 2
Дивонька да й осталаса.
4. А ми дугу другу зробімо, ой, 2
А супоню наточимо.
5. А супоню наточимо, ой, 2
Дивоньку да й подточимо.

71/6-є

1. Пропила мати дочку, ой, 2
У зиленім садочку.
2. Єк напившись, то скаче, ой, 2
Єк проспитса, то плаче:

72/6-в

1. – Мої милиї сусідочки, ой, 2
Чи ни бачили дочки?
2. – Ни бачили, ни відали ми її,
Оно чули голосочок та й її.
3. Оно чули голосочок та й її,
Да й у того Іванка на дворі.

** Дуга – частина кінської упряжі з зігнутого тонкого стовбура дерева.
*** Супонь (супоня) – ремінь, яким стягують хомут, запрягаючи коня.

ПРИЇЗД МОЛОДИХ

А мати молодого вже в хати жде да й спиває:

73/11-в

1. Ой да темная, да й ни видная ночинька,
Зажуриласа да Іванкова матинька:
2. – Ой за чим яким да мого синонька й нимає,
Ой за чим яким мого рідного й нимає?
3. Ой да десь його да з-пуд яруньки згубили,*
Ой да десь його із коничинька зсадили.
4. Ой да десь його із коничинька зсадили,
Ой да там йому молоду Таньочку дарили.

74/6-є

1. Я ни буду усю нич спати, ой, 2
Буду сина-соʸкола ждати:
2. Чи ни їде мій синонько, ой, 2
Чи ни визе мні нивісточку –
3. Вісокую, як ялина, ой, 2
Чирвоную, як калина.
4. Іще й вища й од ялини, ой, 2
Ше хоріша да й од калини.

Єк приїхали молоді, то біля воріт знов вогонь палять. Свікруха вже виверне кожуха, да вже встрічає з медом, да батько – з бухонцем да свічкою.

75/10-а

Ой знати, знати, шо чужая ж мати –
Вивернула кожуха да й іде ж лякати.

Зразу всі, хто приїщив, то сідали за стіл. Вгощали їх.

* Ярунька (ярка) – молода вівця, що не ягнилася.

76/6-є

1. Давай, мати, вічерати, ой, 2
Остаємса да ночувати.
2. Типер ноченька темна, ой, 2
Доріженька ни певна.
3. Шоб з дорожки ни зблудити, ой, 2
Шоб чого да ни згубити –
4. Ни бодиньки з замочком, ой, 2
Ни Таньочки з виночком.

Потом уже перепіває рід молодого, а приданки да хрищона молодеї йшли постиль слати. Брат молодеї постиль стереже, шоб ніхто ничого ни зробив. Єк уже стелють, то дрова подложать, води наллють, то якусь ляльку зроблять. Єк уже ложать спати, то молодий у молодеї знимає винка, а свікруха дає молодій хустку. Колись завівали наміткою*, а типер уже нє. Да вже вона з хусткою пошла спати. До комори віде молодих свікруха.

КОМОРА

77/3-д

*Наша курка сокоче**, 2*
*Да на сідало*** хоче,*
Наша Таньочка – моʸлоденькая,
вона спатоʸньки хоче.

* Намітка – покривало з тонкого серпанку, яким зав'язують поверх очіпка голову заміжньої жінки.
** Сокотати (сокорити, кудкудакати) – видавати короткі уривчасті звуки "ко-ко".
*** Сідало – перекладина, жердина у пташнику чи повітці, на яку сідають на ніч кури або індики.

78/3-д

Наший півень сокоче, 2
Да на сідало хоче,
Наший Іванко – мо^{у}лодесенький,
він спато^{у}ньки хоче.

79/10-б

1. Віди міне, мати, до ко^{у}мори спати –
Хочу з твоїм сином да й по^{у}жартуват...
2. Хочу з твоїм сином да й по^{у}жартувати,
Білиє личенько да й по^{у}цилуват...

80/3-і

1. По^{у}ложили штири ноги спати, 2
А п'яту коротку, за го^{у}рілку солодк...

Колись клали спати молодих в клєті. Клєть була окремо від хати. І була вона без вікон і без печі. Спали вони в теї клєті цілий рік. Сім'ї були виликі, да й нима де спати. Всі молоді там були.

81/7-ж

1. Ой казала Таньочка Йванкові свойму,
Шоб він зробив вокеничко в комірку.
2. Шоби туди соло^{у}вейко залітав,
Шоби нас по^{у}раненько пробужав.
3. – Бо й у мене свікруха лихая,
Да ни буде й по^{у}раненьку й будити.
4. Да ни буде й по^{у}раненьку й будити,
Вона піде до сусіди й судити.
5. Ой у мене нивісточка линива –
Спить вона до зиходу сонийка.
6. Як в головку сонийко припіче,
Тоді вона з коміроньки й утіче.
7. Вже чужая худобонька з роси йде,
Ще-но моя нивісточка з клєти йде.

ПОНЕДІЛОК

На другий день вранци свікруха будить молодих. Молода горілкею умиєтса і рушником витерласа. Таке було завєдєніє. Чого воно так було? Бог його знає.

Вранци нивістка замітає хату, а хлопци назад сміттє одкидають – це так дражнятьса. Кажуть, що молода ни вміє замітати. Це вже хочуть, щоб молода дала викуп. Дасть хлопцам пляшку, ти й тоді вже замете хату.

Вранци дружки од матира молодеї несли сніданнє.

82/6-є

1. Ой чи ж то теє сило, ой, 2
Шо, казали, висело?
2. Ой чи ж то тая хата, ой, 2
Шо, казали, багата?
3. Чи ж то тая вуличинька, ой, 2
Де наша систричинька?

83/6-є

1. Устань наша систричинько, ой, 2
Вмий своє біле личинько.
2. Умий личко горілкою, ой, – 2
Вже ж ни будиш дівкою.
3. Умий личко водицою, ой, – 2
Вже ти будиш молодицою.

84/7-і

1. – Ой здорова, систричинько, чи ще жива,
Чи ще ж тибе сьвокровка ни набила?
2. – Ой ни била, систриці, ни била,
Оно рано по водицу збудила.

Несли сніданнє, хто шо має: яєць напече мисочку, то ковбаси тарілочку, то мняса.

85/3-и

Ой добриї вісти,
Шо нисуть молодим їсти:
І курата, й гусята,
Сивії да голуб'ят...

86/3-в

– Послала нас мати 2
Донички й одвідати:
Чи давали її снідат..?
– Єк учора й пообідала,
А типера ни снідал...

Дружки ше й тії рушники нисуть і вже хату вбірають. Обізатильно повішають рушники, тюль на окнах, і настілника*. Молода на колок рушника повісить, руки втирати.

87/5-б

Подякуйте да молодуси
*Да за тонкі й обруси**.*
Шо вона й ни спала, рано й уставала,
обруси готувал...

Раньше, мабуть, такого ни було. Типер ше й свікруху, і свікра вбірають. Врадили хату, врадили і свікруху.

88/6-ж

1. Поўхвалиласа хата, 2
Шо нивістка багат...

У хаті молодого вже ждуть, коли прийдуть гості від молодеї.

89/6-є

* Настілник (настільник) – скатерка, зазвичай домоткана чи вишита.
** Обрус – скатертина, настільник.

1. З-пуд нового колоўдяза, ой, 2
Тиче вода да погожая.*
2. Там Таньочка воду брала, ой, 2
Братинька да виглядала.
3. – Чи ни їде мій братинько, ой, 2
Чи ни візе мні гостинчика?
4. Чи ни візе мні гостинчика, ой 2
Білого, як сирчика?
5. Я ни рада гостинчиком, ой 2
Як я рада й свому братиньку.

ЦИГАНИ

Молоді хлопци вбіраютса в цигани і йдуть вже звати рід молодеї. Ето од роду молодого. Передиваютса, намалюютса і ідуть. Заходять до сусідів, до родні. Попереду ідуть – просять, а ззаду – крадуть. Хто шо дасть: де закуски, де горілки пляшичку. А де в кого шо вхоплять: чи куру, чи, мо', й ше шо. Дешо оддають в молодеї, а дешо – собі. Да в садочок зайдуть, да курей тих ріжуть, смажать, да вип'ють пляшичку. Ніхто вже нічого не каже за ту куру. Весільні цигани забірають весь рід молодеї і йдуть до молодого. Це вже перезов**.

ПЕРЕЗОВ

Біля хати молодого спивають:

90/3-д

* Погожий – чистий, світлий.
** Перезов (перезва) – частина українського весільного обряду; звичай, за яким родичі молодої після першої шлюбної ночі йшли або їхали з відповідними обрядовими піснями до хати молодого.

Наший сват ізлякавса, 2
Да за двера сховавса.
Із-за двірей виглядає,
Шо виликий пиризов май...

91/3-д
Ой ни лякайса, свату, 2
Шо пиризву багато –
Ми ж єї годували,
Шо б за єю пиризов мал...

Спочатку заспивали, шоб молода вийшла:

92/3-д
Вийди, Таньочко, вийди – 2
Ни буде тобі кривди.
Розкажи пригодоньку –
Забірем до^{у}домоньк...

Тут вбіраєтса люба жінка чи чоловік у молоду. Ше ляльку поцепить. Гості від молодеї вже спивають:

93/3-б
Покажи, свату, наше, 2
Нихай пирид нами пляше.
То ми будимо знати,
Чим його пирипивати.
Срібними долярами,
Щоб були Богом дан...

А вже від молодого бают: "Це ви вчора були п'яні і таку привезли". А ті вже відказивають: "Ми ж хорошу дали, а ви яку зробили нам?".

94/6-є

1. Бідна наша годинонька, ой, 2
Де ж наша та дитинонька?

А потом уже насправді виходить молода. Вбіраєтса вже в сподницю хорошую, вишитого фартуха, горсета. То вже, як молодица. Да вже йдуть в хату пити.

95/3-з
Увогнулиса лавки, 2
Як сіли пиризьванки.
Іщи лучши вогнутса,
Як го^{у}рілки нап'ют...

96/9-в
1. А в нашого сватонька –
Да кудравая голова.
2. Він кудрами потрасе,
Нам го^{у}рілочки принесе.
3. Да нихай почне да тую бочку,
Шо стоїть да й у куточк...

97/5-а
А в нашого свато^{у}нька
На подвір'ї бireза.
Налий, свату, го^{у}рілки,
Бо^{у} я ше зовсім твиреза.

98/3-д
А де наш любий зять дивса, 2
Чи й у клочча ввиртивса**?*
Чи на синожати косить,
Чому пиризьван ни просить?
99/10-г

* Клоччя – грубе волокно, що його отримують як відходи під час обробки льону чи конопель.
** Ввирнутися – закрутитися, заплутатися.

1. Приходила мати до свого дитяти,
Да приносить голку, ше й клубочок шовк...
2. Нима коли мати шити-вишивати,
Тра' товкти-молоти і свиням дават...
3. Тра' товкти-молоти і свиням давати,
В пічі затопити, сьвокровці вгодит...

Гості співають:

100/11-г

1. Ой й а, свашенько й моя пташинько, просю вас,
Ой шоб ни було меї донички кривди в вас.
2. Шоб ни стояла темної ночи пуд окном,
Шоб ни втирала дрібних слізочок рукавом.
3. Шоб ни робила із ліщиноньки хатиʼньку,
Шоб ни шукала й по сусідочках матиʼньку.
4. Бо з ліщиноньки да й хоʸлодная хатиʼнька,
Й а в сусідочка да й ни рідная й матиʼнька.

101/5-г

1. Сваха свасі покорилася,
Шоб з дочки ни глумилас...

102/6-е

1. Ой ни бий, зятю, дочки, ой, 2
Дам тобі да дві сорочки.
2. А читвертиї штани, ой, 2
Да ни бий дочки п'яний.
3. Да ни бий її дубцем, ой, 2
Нагучай її словцем.
4. Ни бий її на улоньці, ой, 2*
Да нагучай й у комороньці.

Молодих садять на подушку, мажать медом окраєць

* Улонька – вулиця.

хліба – один на двох. Молоді разом кусають з обох сторін.

103/3-е

Дайте мні пірожка з медом, 2
Бо я спала з відмедьом.
Я думала умру, й умру,
А я його люблю, люб...

ЗНІМАННЯ СКРИВАЛЬЩИНИ

Типер вже кажуть молоду розкрити. Входять хрищоні з виликим кийом і просять благословенства молоду розкрити.

104/5-г

1. Ой мамоʸнько да й гоʸлубонько,
Розкрий мою да гоʸловоньк...
2. Розкрий мою да гоʸловоньку,
*Бо я піду й у в обороньк...**
3. Бо я піду й у в обороньку,
Подивлюса на худобоньк... –
4. Чи обора да ноʸвенькая,
Худибонька да рабенькай...

Хрищоні знімають скривальщину тею палкою і обводят кругом стола три рази. Вішают ту скривальщину на свікруху, а свікруха вже танцує.

105/3-г

Дєкуй Богу за нивісточку – 2
Я ни буду дила робити,
Оно хатоньку мести
І поʸрадочок вести.

* Оборонька (обора) – відгороджена частина подвір'я з приміщеннями для худоби.

Нивісточку, мо', й пошлю,
А сама я сем раз пойду.

Свікруха стає на табуретку, щоб всі бачили.

106/7-е

1. Нивісто мо^{у}я жадана,
Да ни рік і ни два я тибе ждала.
2. Ой ни рік і ни два я ждала,
Поки тибе мо^{у}ло^{у}дую до^{у}ждала.

ДІЛЕННЯ КОРОВАЮ

Ти й вже треба коровая ділити. Вже єк коровая виносят, то коровай хороший, вбраний ялиною якею. Єк мають ділити, то просять благословення коровая розділити:

– Старости-постарости! Благословіте коровая розділити. Першим разом!

Всі: – Бог благословить!

– Другим разом!

Всі: – Бог благословить!

– Третім разом!

Всі: – Бог благословить!

Спочатку пов'язивають на хрищоних рушники. Помили вони руки в горілци, повитирали рушниками і дальше вже ділять коровая. Дають молодим, хрищоним батькам, матері молодого і молодеї. І шишки дають – це для матері молодого і молодеї. А ті, шо по три – оставляли.

107/3-ж

Допустили нигодяя 2
До нашого ко^{у}ровая,
А він рук ни помиє,
І делити ни вмій...

108/1-б

Світи, місяцу, з раю, 2
Нашому ко^{у}роваю,
Шоб було виднесенько
Краяти дробнесеньк...

109/3-д

Старший дружок ко^{у}ровай крає, 2
Золотий ножик має,
Срібрану да тарілочку,
Й оковиту да горілочк...*

110/3-д

Старший дружок коровай крає, 2
Да все більш у мішок пхає
То в міх, то в кишеню,
Своїм діткам на вечер...

111/3-д

Старший дружок ко^{у}ровай ріже, 2
З носа сопель лізе.
*Дайте деркачище**,*
Шоб подтерти соплищ...

112/7-в

* Оковита – горілка.
** Деркачище – стара мітла, стертий великий віник.

1. Ой, а шо ви, дружиньки, зробили,
Шо ви мині коᵘровая ни вділили?
2. То ж я тибе у дорози пирийму,
Да на лобі кучирі й оборву.

113/1-г

Я пшиницу полола – 2
Ручиньку заколола.
Дайте мні хоч шишичку,
Й коᵘровая кришичк...

114/3-г

Поᵘхвалилиса дружки – 2
Своє діло зробили:
Коᵘровая розділил...
Коᵘровая розділили
*І никого ни змілил...**

115/9-б

Ой гороше, гороше,
Посіяли тибе хороше –
І при гай-лузи, і при дорози,
при зиленій дубров...

116/9-б

Наша Таньочка – моᵘлоᵘдесенька,
Оддилили тибе хороше –
І при батькові, і при матирі,
при всеї да родиноньк...

Єк у хати розділять, да виведуть молодую на село, на шлєх коровая розділити.

117/12

* Змилити – помилитися, тут мається на увазі: не обділити.

Розділили коᵘровай – осталоса зілля,
Бідна ж моя гоᵘловонька,
де ж наше весілля?

Гето спивають, як "зайца" женили. В нас весілля ше зайцове є.

118/12

Шо же гето ми будемо робити?
Давай зайца-молодца, будимо женити.

ПИРОГИ

Колись було, шо тиждень ни треба було йти до матера. Через ниділю несли пироги – 12 пирогів (6 пар), шишку з коровая, шо молодим давали, для матері – фартух. Тоді вже спивають:

119/7-є

1. Іще нашій Таньочки тиждень нима,
А до її матинька посли шле.
2. А до її матинька посли шле:
– Прибудь, прибудь, доничко,
й назад до мине.
3. Прибудь, прибудь, доничко,
й назад до мине,
Занудила й симльица й без тибе.*
4. І ривуть корови в гобори,
Плаче, плаче матинька в комори.
5. А ривуть тилеци в гоборици,
Плачут, плачут по тобі й систрици.

Потом, як уже несуть пироги, то спивають:

* Симльица – сім'я.

120

1. Ой радуйтиса, вороги,
Шо нисе зять тещи й пироги.
2. Ой сиром-маслом мазани,
Чирвоною китайкою з'язани.*

Да ше в матера куру дають. Напоять її да намиста чипляють. Чогось-то давали ту куру. Погуляли, да й прощаютса – обнімутса, поцилуютса да й запрохвают одне одного в гости.

Типереньки на весіллі так ни спивають. Посидять, поїдять, да й пошли. Єк деякі старші жінки, то спивають.

Типереньки такого весіллє нима...

* Китайка – бавовняна тканина, яку виробляли в Росії, а раніше завозили з Китаю.

МЕЛОДІЇ ПІСЕНЬ

1-а

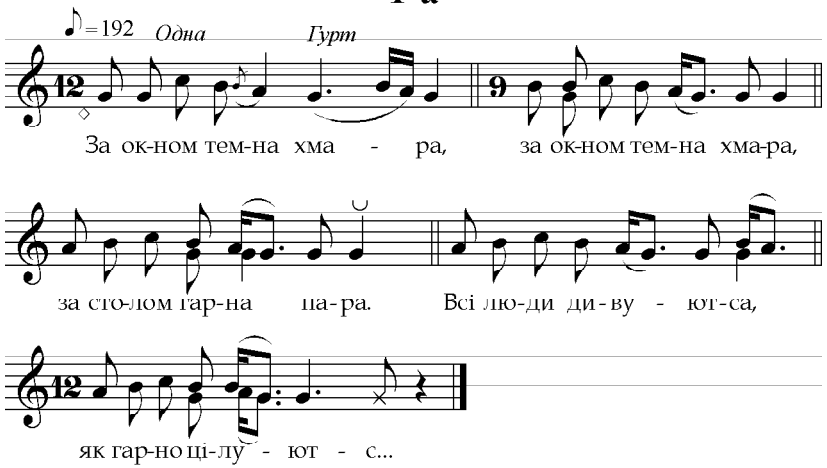

1-б

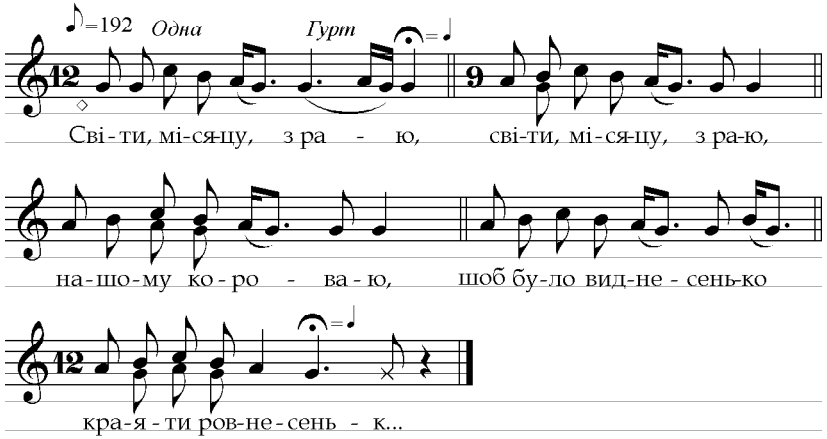

1-в

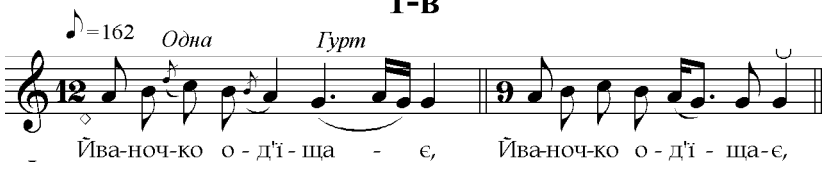

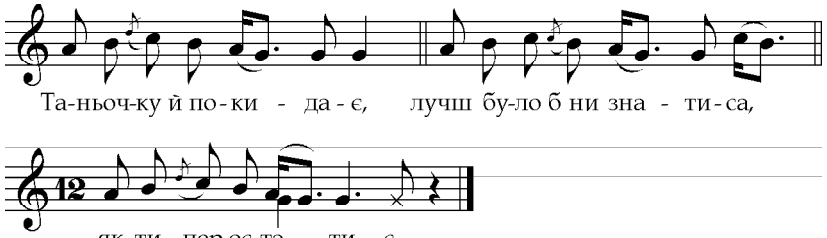
Та-ньоч-ку й по-ки - да-є, лучш бу-ло б ни зна - ти-са,
як ти - пер ос-та - ти - с...

1-г

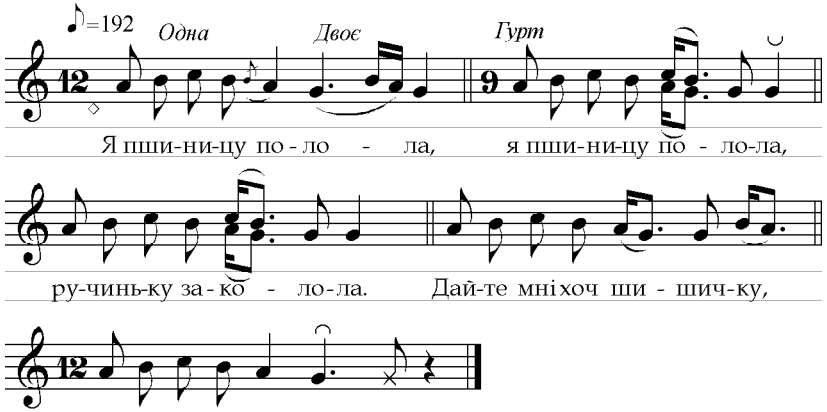
♪=192
Одна
Двоє
Гурт
Я пши-ни-цу по-ло - ла, я пши-ни-цу по - ло-ла,
ру-чинь-ку за-ко - ло-ла. Дай-те мні хоч ши - шич-ку,
й ко-ро-ва-я кри-шич - к...

2

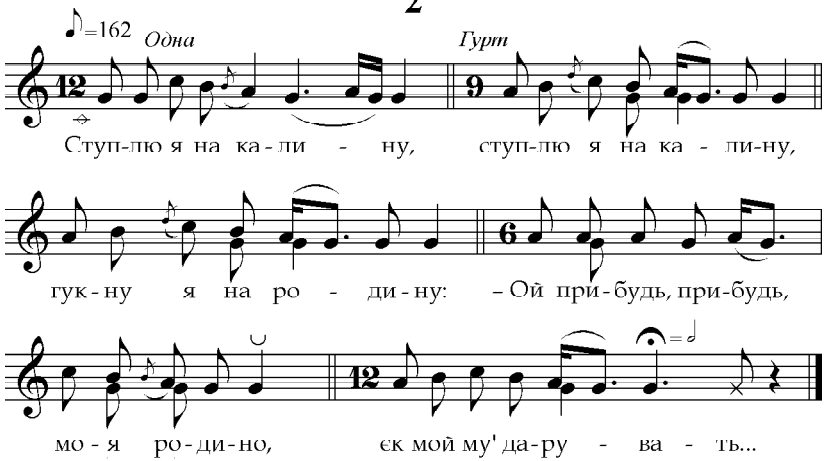
♪=162
Одна
Гурт
Ступ-лю я на ка-ли - ну, ступ-лю я на ка - ли-ну,
гук-ну я на ро - ди-ну: – Ой при-будь, при-будь,
мо-я ро-ди-но, єк мой му' да-ру - ва - ть...

3-а

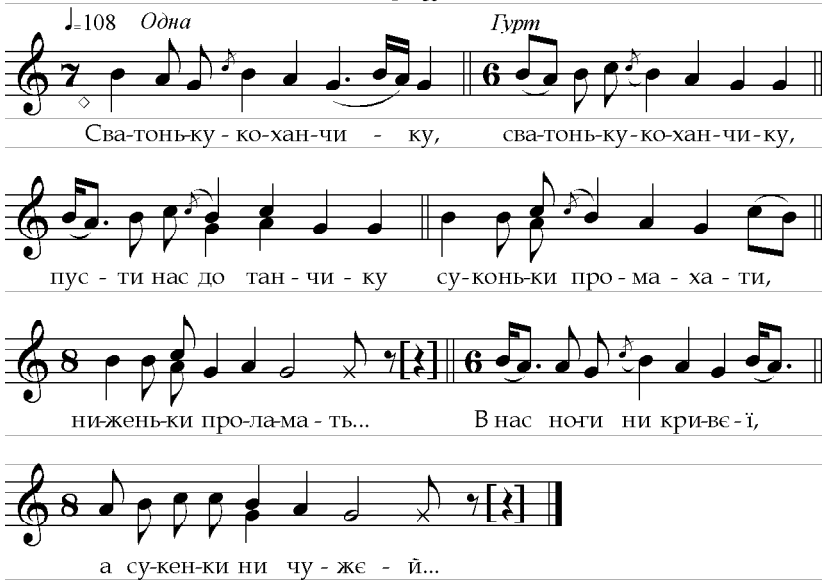
♩=108
Одна
Гурт
Сва-тонь-ку - ко-хан-чи - ку, сва-тонь-ку-ко-хан-чи-ку,
пус - ти нас до тан - чи - ку су-конь-ки про - ма - ха - ти,
ни-жень-ки про-ла-ма - ть... В нас ноги ни кри-вє - ї,
а су-кен-ки ни чу - жє - й...

3-б

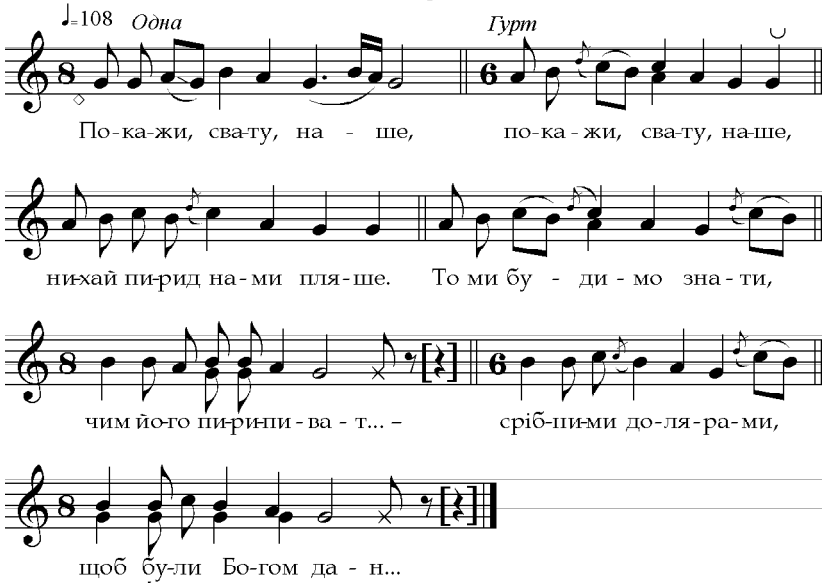
♩=108
Одна
Гурт
По-ка-жи, сва-ту, на - ше, по-ка-жи, сва-ту, на-ше,
ни-хай пи-рид на-ми пля-ше. То ми бу - ди - мо зна - ти,
чим йо-го пи-рини-ва - т... – сріб-ни-ми до-ля-ра-ми,
щоб бу-ли Бо-гом да - н...

3-в

♩=108 *Одна* *Двоє* *Гурт*

– По-сла-ла нас ма - ти по-сла-ла нас ма-ти

до-нич-ки й од - ві - да - ти: чи да-ва-ли ї - ї сні - да - т..?

– Єк у-чо-ра й по-о-бі-да-ла, а ти-по-ра ни сні-да - л...

3-г

♩=114 *Одна* *Двоє* *Гурт*

По-хва-ли - ли-са друж - ки, по-хва-ли - ли - са друж-ки,

сво-с ді - ло зро - би - ли, ко-ро-ва - я роз-ді - ли - л...

Ко-ро-ва - я роз-ді-ли-ли і ни-ко-го ни змі-ли - л...

3-д

♩=114 *Одна* *Двоє* *Гурт*

На-ший сват із - ля - кав - са, на-ший сват із - ля - кав - са,

да за две - ра схо - вав - са. Із - за дві-рей ви - гля - да - є,

шо ви-ли-кий пи-ри - зов ма - й...

3-е

♩=102 *Одна* *Гурт*

Дай-те мні пі-рож-ка з ме - дом, дай-те мні пі-рож-ка з ме-дом,

бо я спа - ла з від - ме-дьом. Я ду-ма-ла ум - ру й ум - ру,

а я йо-го люб-лю, лю - б...

3-є

♩=120 *Одна* *Гурт*

Про-си-мо по-жи-ві - ти - са, про-си-мо по-жи-ві - ти-са,

ви на нас ни ди - ві - ти - са, бо ми з ге - ти - ї ха - ти –

та бу-дем вас про-ха - т...

3-ж

♩=114 *Одна* *Гурт*

До-пус-ти-ли ни-го-дя - я, до-пус-ти-ли ни-го-дя-я,

до на-шо-го ко-ро-ва - я, а він рук ни по - ми - є,

і де-ли-ти ни вмі - й...

3-з

♩=120 *Одна* *Гурт*

У-вог-ну - ли-са лав - ки, у-вог-ну-ли-са лав-ки,

як сі-ли пи-ризь-ван-ки. І-щи луч-ши вог-нут-са,

як го-ріл-ки на-п'ю - т...

3-и

♩=102 *Одна*

Ой доб-ри - ї віс-ти, шо ни-суть мо-ло-дим їс-ти:

Гурт

і ку-ра-та, й гу-ся-та, си-ві-ї да го-лу-б'я - т...

3-і

♩=112

По-ло-жи-ли шти-ри но-ги спа-ти, а п'я-ту ко-рот-ку,

за го-ріл-ку со-лод - к...

4-а

♩=102 *Одна* *Гурт*

Хва-ли-ла-са ко-ро-вай-ни - ца, хва-ли-ла-са ко-ро-вай-ни-ца,

що я ма-ю сем со - ро - чок. О-д/и/-на на мни,

а дру-га -в пран-ні, й а шти-ри й у ку-де - ли - ц...

4-б

♩=102 *Одна* *Гурт*

А ми в церк-ві бу-ва - ли, а ми в церк-ві бу-ва-ли,

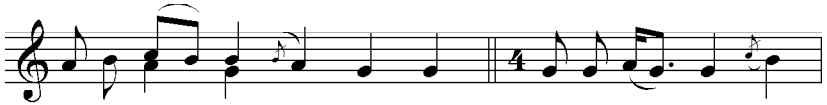
а ми ди - во ви - да - ли: о-й/і/на столь - ці

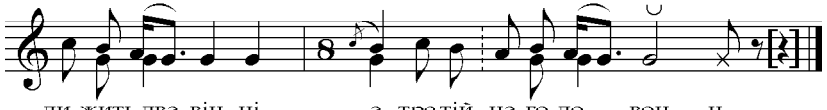
ли-жить два він - ці, а тре-тій на го-ло - вон - ц...

5-а

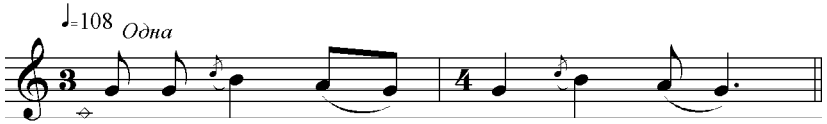
♩=108 Одна
А в на - ше - ї Та - ньоч - ки –

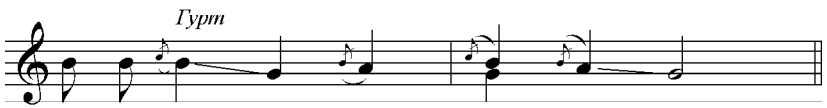
Гурт
да й ві - ли - ка - я ро - ди - на:

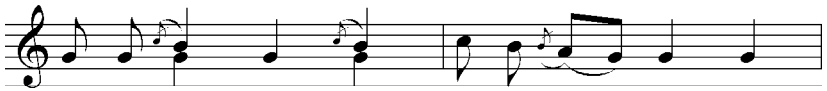
ой єк ски - нут - са да по ше - ляж - ку,

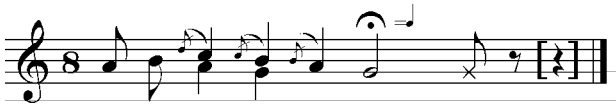
да бу - де гро-ший скри - нь...

5-б

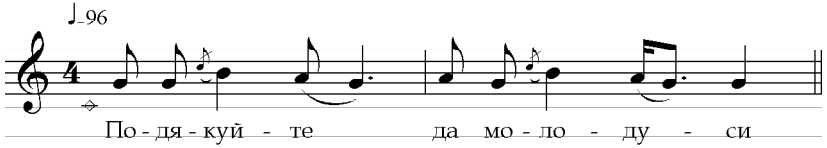
♩=96
По - дя - куй - те да мо - ло - ду - си

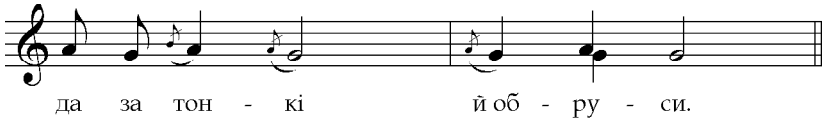
да за тон - кі й об - ру - си.

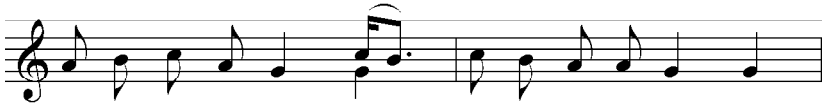
Шо во - на й ни спа - ла, ра - но й ус - та - ва - ла,

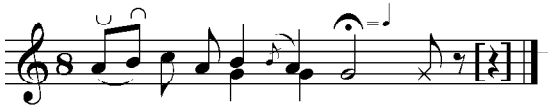
об - ру-си го - ту - ва - л...

5-в

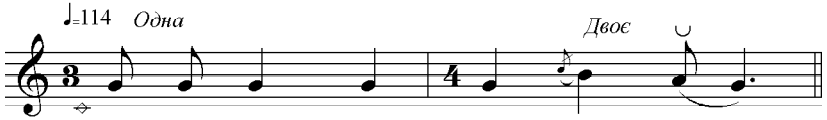
♩=114 Одна
Двоє
Ой го - ро - ше, го - ро - ше,

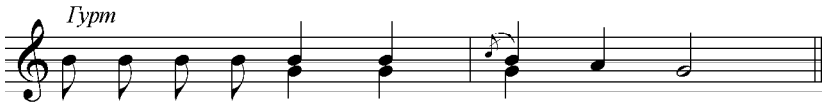
Гурт
по - сі - я - ли ти - бе хо - ро - ше –

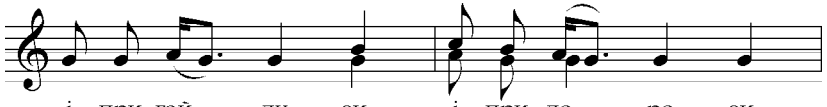
і при гай - лу - зи, і при до - ро - зи,

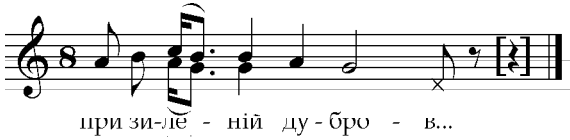
при зи-ле - ній ду - бро - в...

5-г

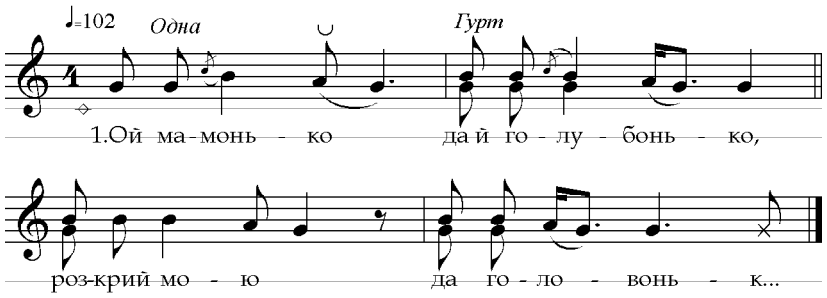
♩=102
Одна
Гурт
1.Ой ма-монь - ко да й го - лу - бонь - ко,
роз-крий мо - ю да го - ло - вонь - к...

6-а

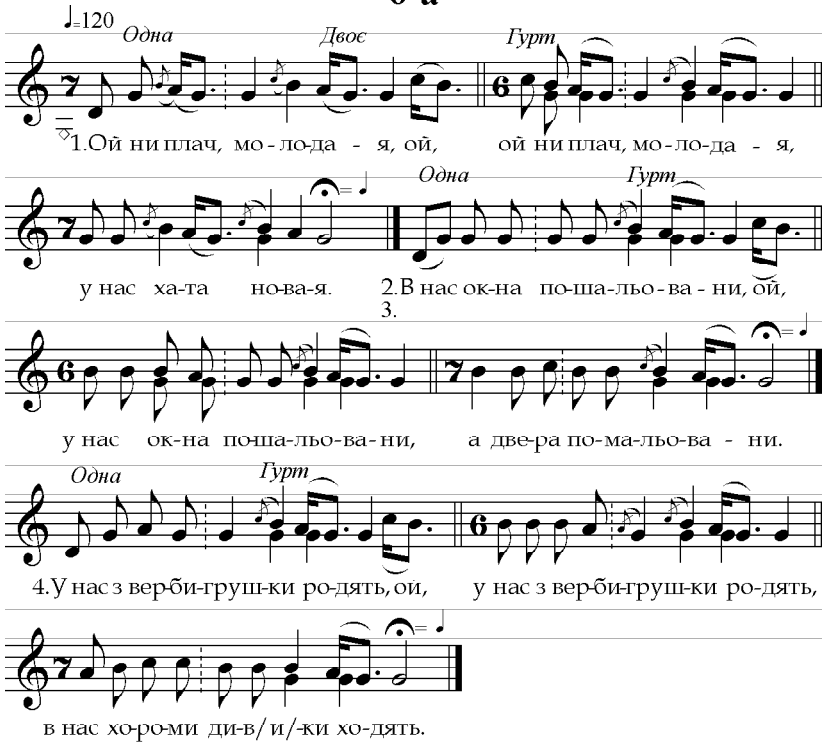
♩=120
Одна
Двоє
Гурт
1.Ой ни плач, мо - ло-да - я, ой, ой ни плач, мо - ло-да - я,
Одна
Гурт
у нас ха-та но-ва-я. 2.В нас ок-на по-ша-льо-ва - ни, ой,
3.
у нас ок-на по-ша-льо-ва-ни, а две-ра по-ма-льо-ва - ни.
Одна
Гурт
4.У нас з вер-би-груш-ки ро-дять, ой, у нас з вер-би-груш-ки ро-дять,
в нас хо-ро-ми ди-в/и/-ки хо-дять.

6-б

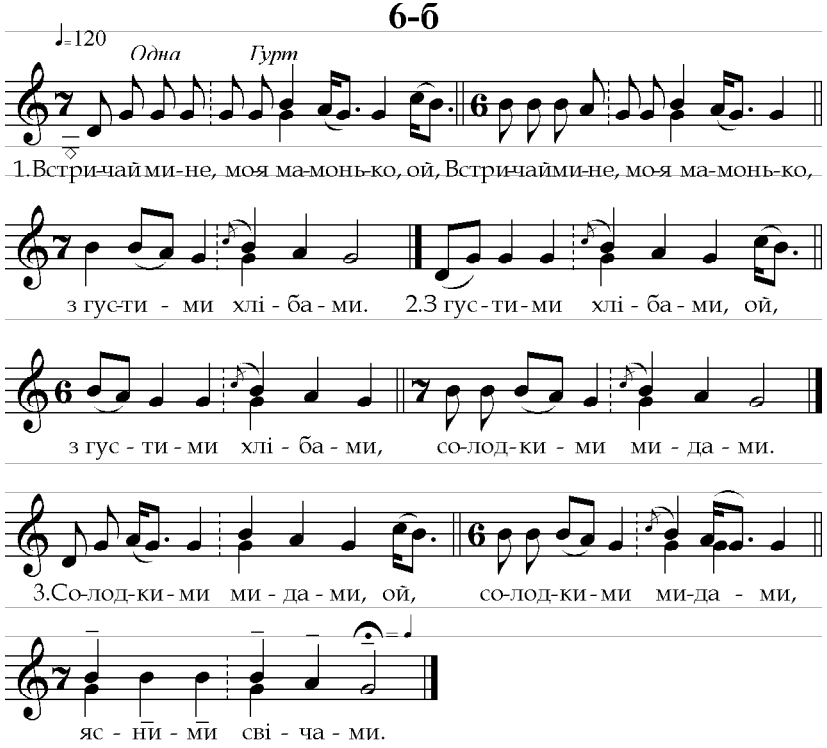
♩=120
Одна
Гурт
1.Встри-чай ми-не, моя ма-монь-ко, ой, Встри-чай ми-не, мо-я ма-монь-ко,
з гус-ти - ми хлі - ба - ми. 2.З гус - ти - ми хлі - ба - ми, ой,
з гус - ти - ми хлі - ба - ми, со-лод-ки - ми ми - да - ми.
3.Со-лод-ки - ми ми - да - ми, ой, со-лод-ки - ми ми-да - ми,
яс - ни - ми сві - ча - ми.

6-в

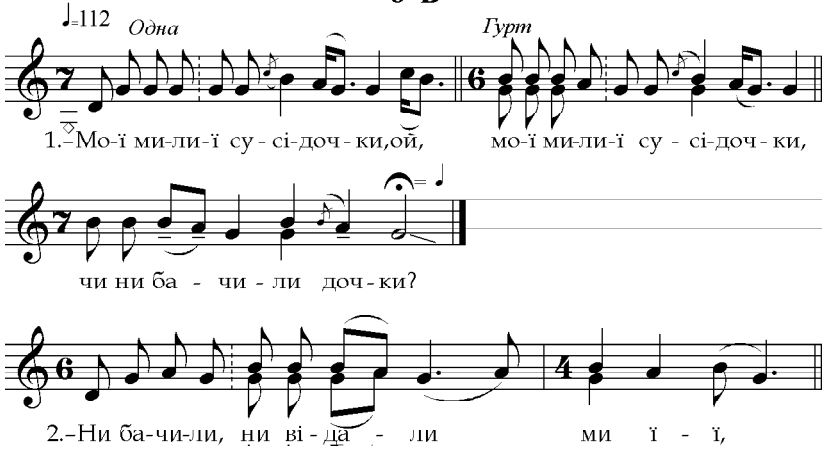
♩=112
Одна
Гурт
1.-Мо-ї ми-ли-ї су - сі-доч - ки, ой, мо-ї ми-ли-ї су - сі-доч - ки,
чи ни ба - чи - ли доч - ки?
2.-Ни ба-чи-ли, ни ві - да - ли ми ї - ї,

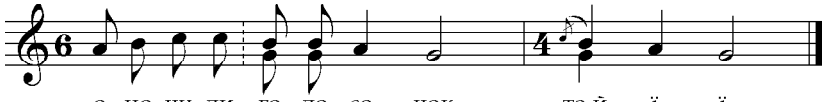
о - но чу - ли го - ло - со - чок та й ї - ї.

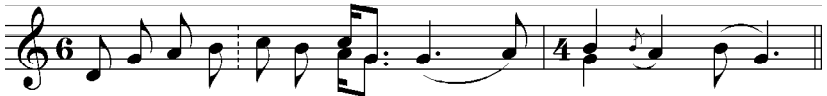
3.О-но чу - ли го - ло - со - чок та й ї - ї,

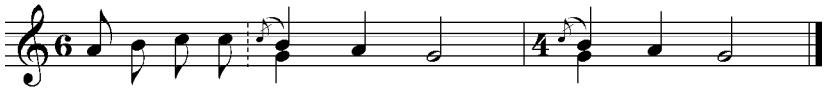
да й у то - го І - ван - ка на дво - рі.

6-г

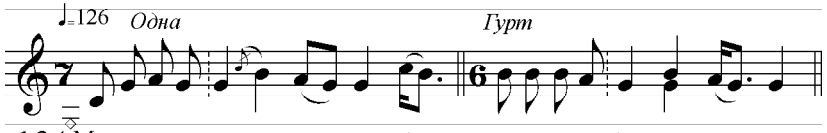
♩=126
Одна
Гурт
1.2.4.Ма-ти си-на ви-ра-жа - ла, ой, ма-ти си-на й ви-ра-жа - ла,

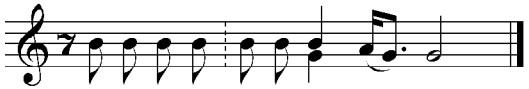
вра-жа-ю-чи да й на-ву - ча - ла:

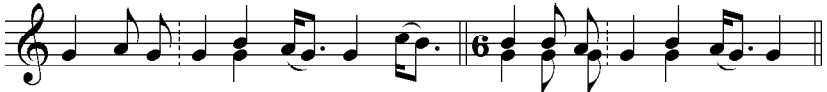
3.Злий ко-ню на гри-вонь-ку, ой, злий ко-ню на гри-вонь-ку,

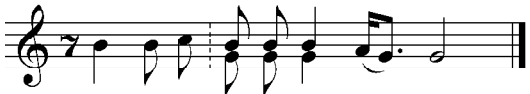
сам со-бі на чу-при-нонь - ку.

6-д

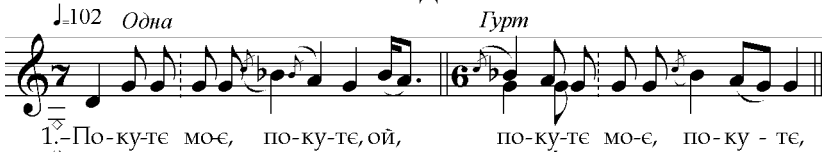
♩=102
Одна
Гурт
1.-По-ку-тє мо-є, по-ку-тє, ой, по-ку-тє мо-є, по-ку - тє,

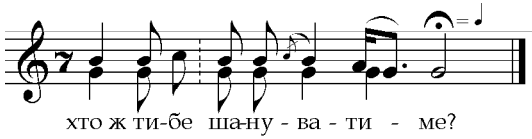
хто ж ти-бе ша-ну - ва - ти - ме?

6-е

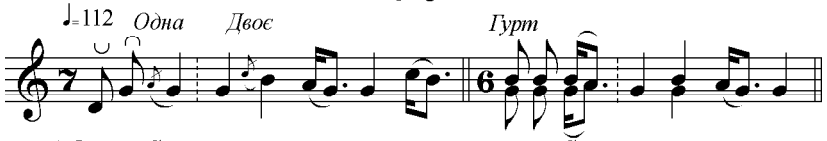
♩=112
Одна
Двоє
Гурт
1.Ой ни бий, зя тю, доч ки, ой, ой ни бий, зя тю, доч ки,

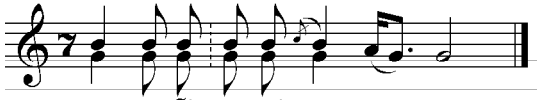
дам то-бі да дві со - роч - ки.

6-є

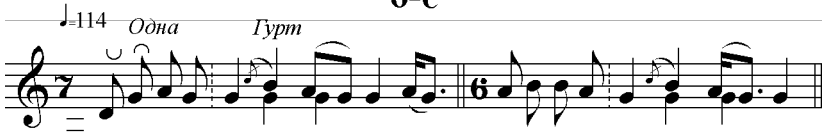
♩=114
Одна
Гурт
1.Да-вай, ма-ти, ві-че-ра - ти, ой, да-вай, ма-ти, ві - че - ра - ти,

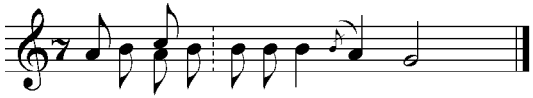
ос-та-єм-са да но-чу - ва - ти.

6-ж

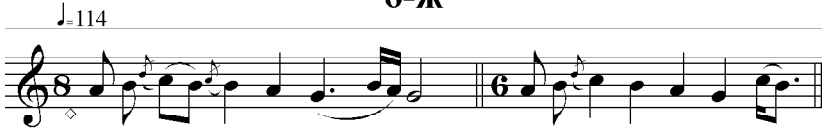
♩=114
1.По хва ли ла са ха та, по хва ли ла са ха та,

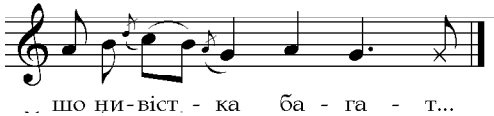
шо ни - віст - ка ба - га - т...

7-а

♩=108 *Одна* *Гурт*

1.–Ой, а де ти, І - ван - ко, во - ду брав,

хто ж то - бі ко - ро - ва - я роз - чи - няв?

2.–Брав я во - ди - цу й на го - рі,

3.4.

роз-чи-ня-ли ко - ро - ва - я й ма - ти - рі.

7-б

♩=120 *Одна* *Гурт*

1.На-доб-ра-ноч, то-ва-риш - ки – вже я йду,

більш з ва-ми на го-ріш - ки й ни пой - ду.

7-в

♩=112 *Одна* *Двоє* *Гурт*

1.Ой, а шо ви, дру - жинь - ки, зро - би - ли,

шо ви ми - ні ко - ро - ва - я ни вді-ли - ли?

7-г

♩=144 *Одна* *Гурт*

1.Ой та та рин бра ті чок, та та рин,

да про-пив сис - три - цу за - да - ром.

7-д

♩=112 *Одна* *Гурт*

1.Я в цер - ков іш - ла дів - ко - ю,

а з церк - ви вий - шла жін - ко - ю.

2.Я си - лом іш - ла па - во - ю,

ой, а за сто - лом сі - ла пан - но - ю.

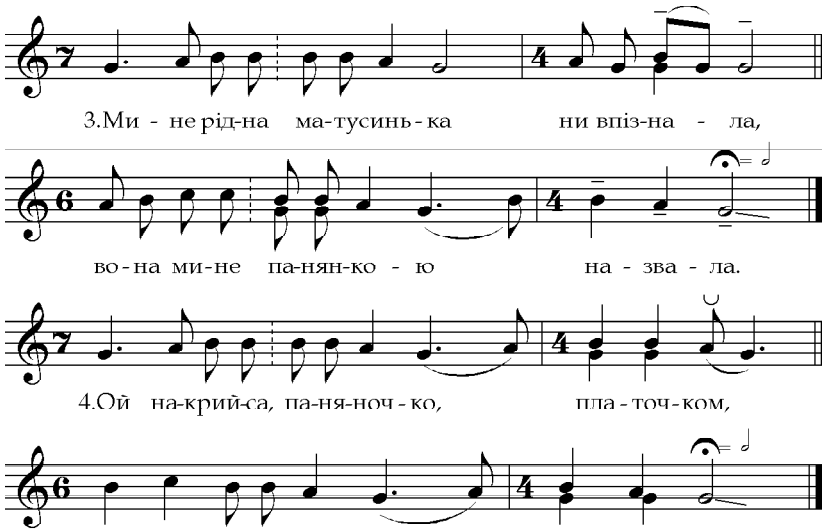
3.Ми - не рід-на ма-тусинь-ка ни впіз-на - ла,
во-на ми-не па-нян-ко - ю на - зва - ла.
4.Ой на-крий-са, па-ня-ноч-ко, пла-ноч-ком,
шоб ти ни при-па - ла пи - лоч - ком.

7-е

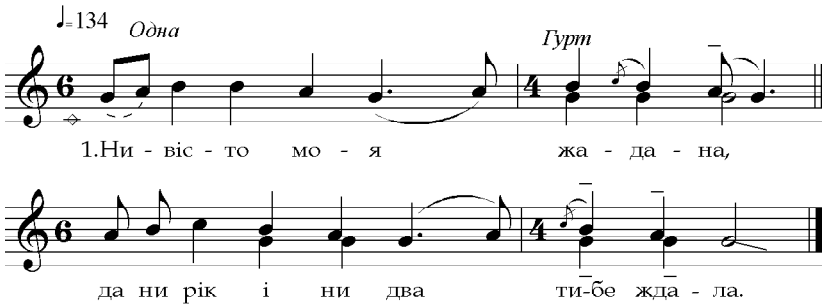
♩=134
Одна
Гурт
1.Ни - віс - то мо - я жа - да - на,
да ни рік і ни два ти-бе жда - ла.

7-є

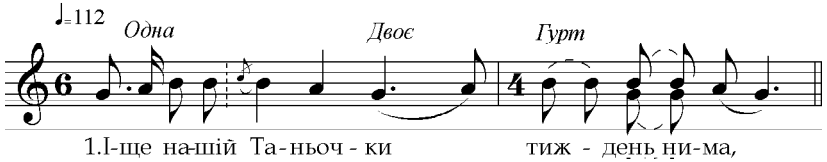
♩=112
Одна
Двоє
Гурт
1.І-ще на-шій Та-ньоч-ки тиж - день ни-ма,

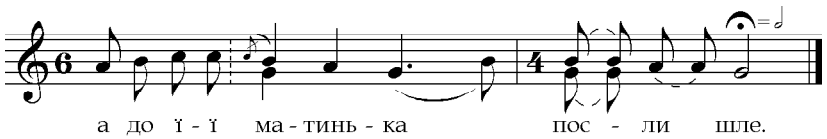
а до ї - ї ма - тинь - ка пос - ли шле.

7-ж

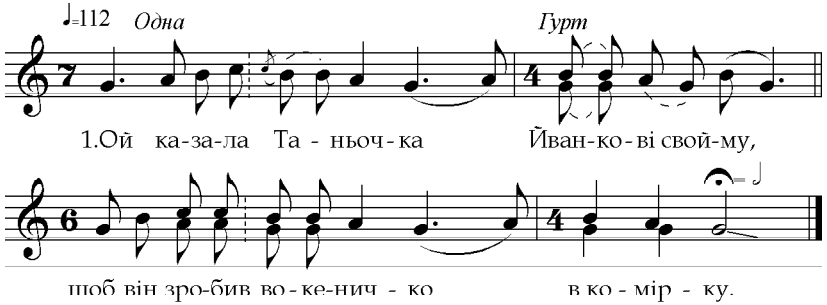
♩=112
Одна
Гурт
1.Ой ка-за-ла Та - ньоч - ка Йван-ко-ві свой-му,
шоб він зро-бив во-ке-нич - ко в ко - мір - ку.

7-з

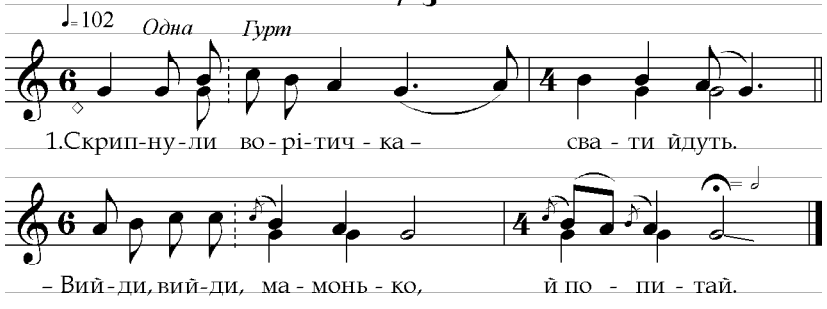
♩=102
Одна
Гурт
1.Скрип-ну-ли во-рі-тич - ка – сва - ти йдуть.
– Вий-ди, вий-ди, ма - монь - ко, й по - пи - тай.

7-и

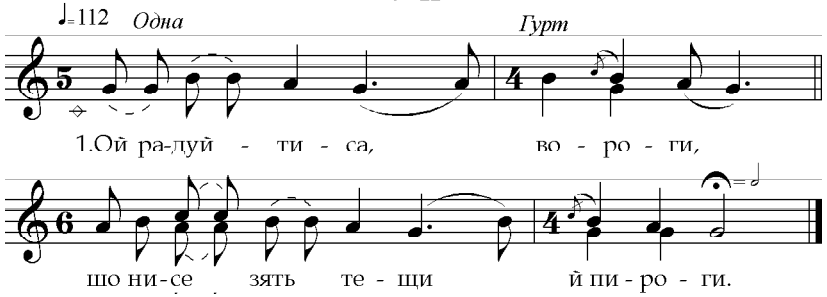
♩=112
Одна
Гурт
1.Ой ра-дуй - ти - са, во - ро - ги,
шо ни-се зять те - щи й пи - ро - ги.

7-і

♩=120 *Одна* *Двоє*

1.–Ой здо-ро-ва, сист-ри-чинь-ко, чи ще жи - ва,

Гурт

чи ще ж ти-бе сьво - кров - ка ни на-би - ла?

8-а

♪=136 *Одна* *Гурт*

1.Сі - ли пчі - лонь - ки да й на яб - лунь - ку,

дай, Бо-же, на цвіт доб - рий. Сі-ли ді-тонь-ки

на по - са-донь-ку, дай, Бо-же, на вік дов - г...

8-б

♪=156 *Одна* *Гурт*

1.Ой, шоб я зна - ла, шо сва - ти прий - дуть –

по-ми-ла б лав-ки бі - ло. По-ми-ла б лав-ки,

шоб бу - ли глад-кі – сва-тунь-кам са-ди - ти - са,

по - ми - ла б вок - на, шоб бу - ли світ - лі –

ді-воч-кам ди-ви - ти - с...

9-а

♩=102 *Одна* *Гурт*

1.Ой брат сист - ру да за сті - л/и/ ви - де,

да ка - ли - ну ма-ли - ну, ой брат сист - ру

да й на-ву - ча - є, чир - во-ну я - го - ди - н...

9-б

♩=144 *Одна* *Гурт*

1.На - ша Та - ньоч - ка - мо - ло - де - сень - ка,

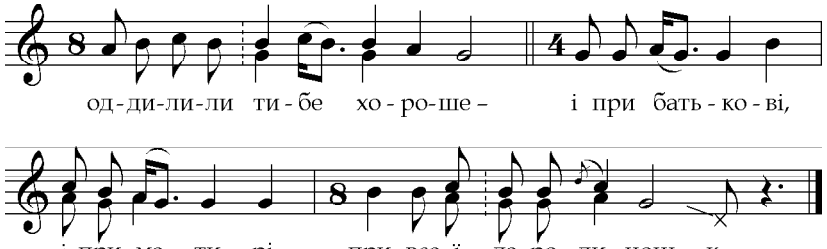

9-в

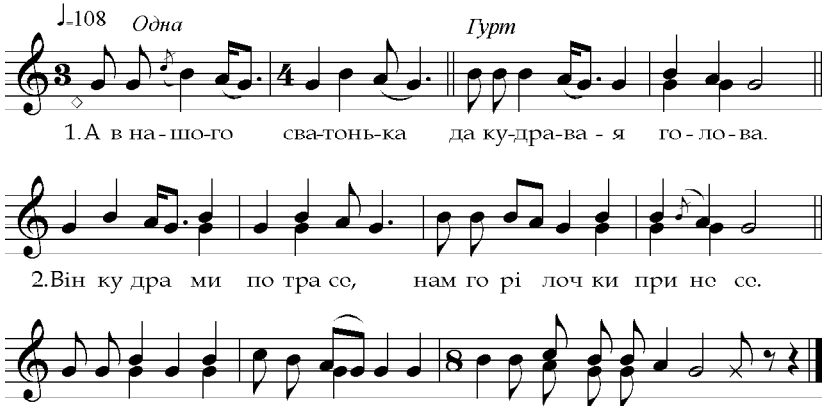

10-а

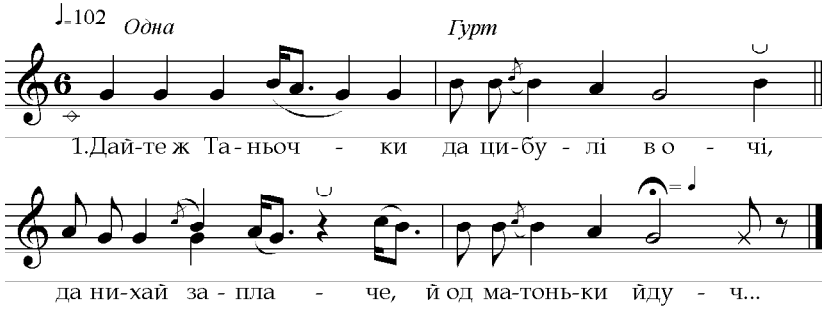

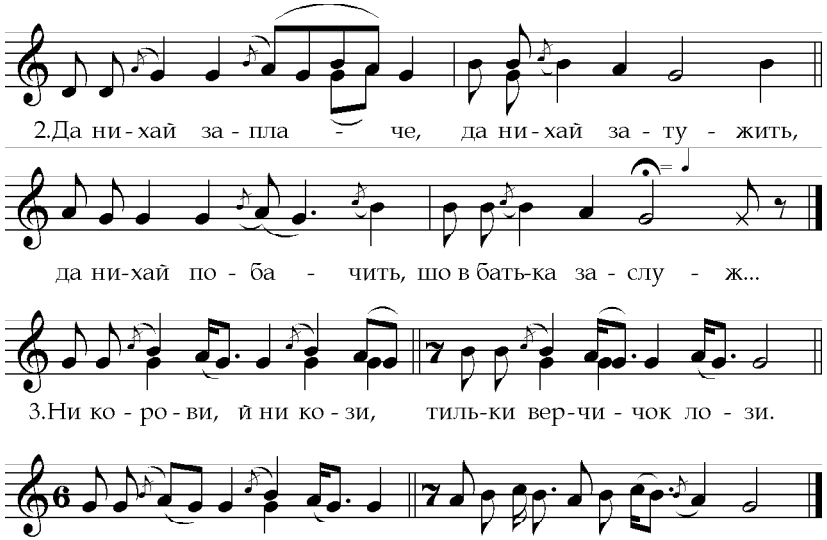

10-б

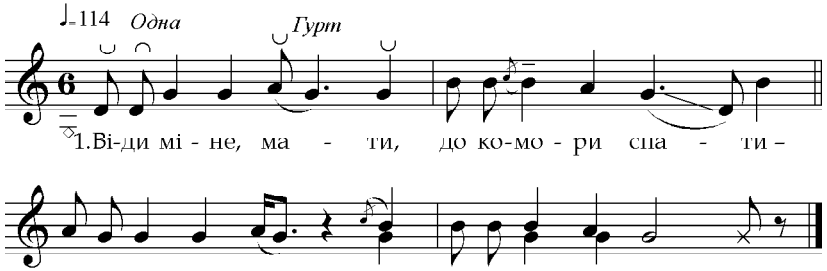

10-в

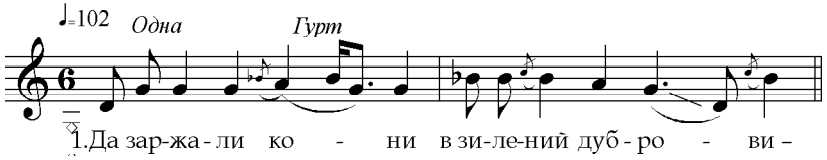

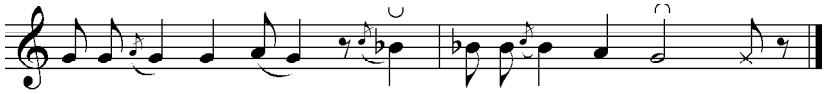

10-г

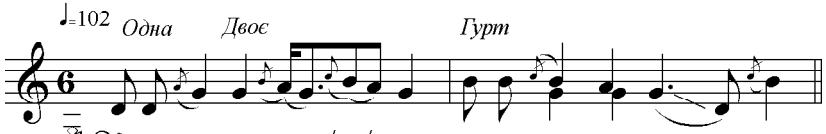

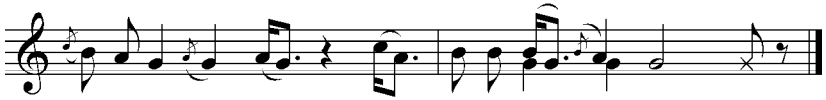

11-а

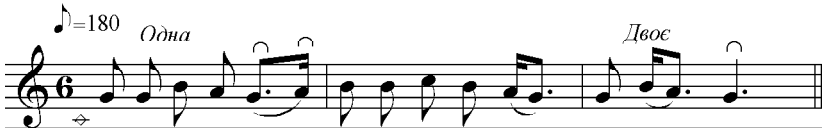

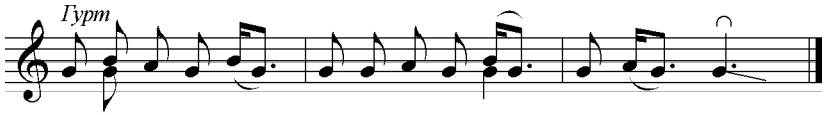

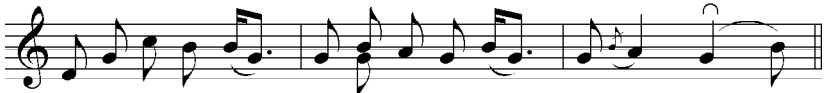

3.

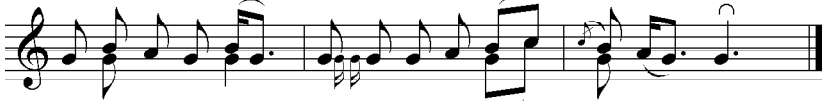

11-б

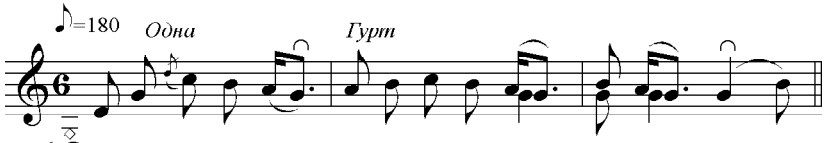

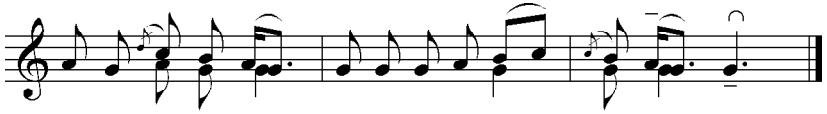

11-в

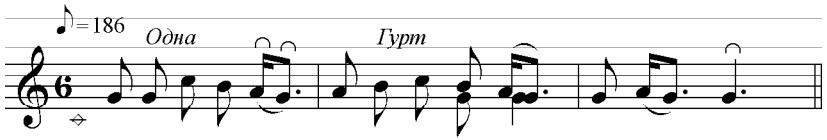

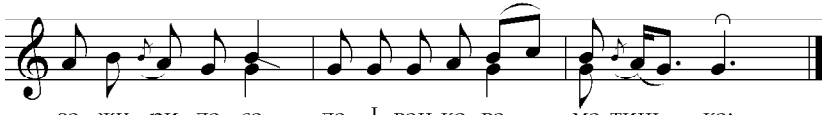

11-г

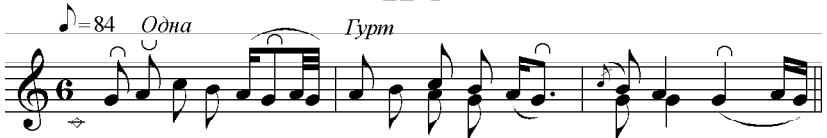

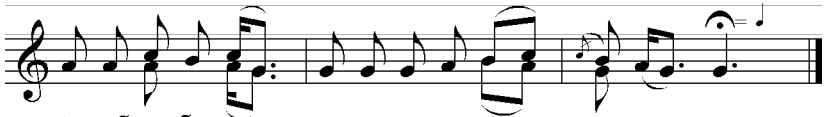

12

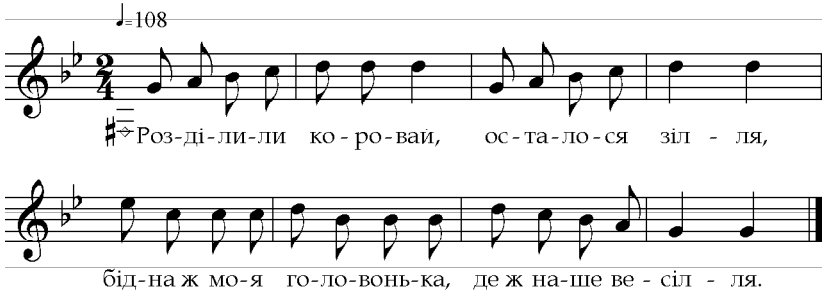

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ПІСЕНЬ

А в куточку кружка стояла
А в нашеї Таньочки
А в нашого сватонька
А в нашого сватоунька
А де наш любий зять дивса
А ми в церкві бували
А ми люди подорожниї
Бідна наша годинонька
Вбирайса, коуроваю
Вийди, вийди, матинько, з свечами
Вийди, Таньочко, вийди
Викотили, покотили
Витоптана стежичка
Віди міне, мати, до коумори спати
Встричай мине, моя мамоунько
Да заржали кони в зилений дуброви
Да пирид дверми верби
Да прийшов зятенько до тестя в двір
Да споможи, братику, споможи
Давай, мати, вічерати
Дайте ж Таньочки да цибулі в очі
Дайте мні пірожка з медом
Дєкуй Богу за нивісточку
Допустили нигодяя
За окном темна хмара
Загрібай, мати, жар-жар
Зобірайса, Танєчко, зобірайса
З-пуд нового колоудяза
Іще нашій Таньочки тиждень нима
Їжте кашоньку до дна,
Йваночко од’їщає
Коуровайници й важни
Коуровайнички-душки

Мамоунько ясна
Мати сина виражала
Мої милиї сусідочки
Надоубраноч, тоуваришки
Наш коуровай – тісто
Наша дружка, як дуб скаче
Наша курка сокоче
Наша Таньочка – моулоудесенька
Наший півень сокоче
Наший сват ізлякавса
Наші свахи-чорчухи
Нивісто моуя жадана
Ой брат систру да за стіл виде
Ой була я, мамоунько, в Божому дому
Ой гороше, гороше,
Ой да темная, да й ни видная ночинька
Ой димно в полі, димно
Ой добриї вісти
Ой запита Таньочка, запита
Ой збірайтиса, й усі зіроньки, в громаду
Ой здорова, систричинько, чи ще жива
Ой знати, знати, шо чужая ж мати
Ой й а, свашенько й моя пташинько
Ой казала Таньочка Йванкові свойму
Ой мамоунько да гоулубонько
Ой мамоунько да й гоулубонько
Ой мітьона вуличинька, всі двори
Ой ни бий, зятю, дочки
Ой ни лякайса, свату
Ой ни плач, моулодая
Ой ни плачте, дивки, по мни
Ой ни позни мине, да моуя мамоунько
Ой ни сиди, Йваночку, ни сиди
Ой ни шкодуй, Таньочко, й поклону
Ой питавса Іванко в батька свого
Ой притуга, дивочки, притуга

Ой просимо, гостоньки, просимо
Ой просіте, дивки, Бога
Ой пусти, свату, в хату
Ой радуйтиса, вороги
Ой сусідочки, вороги
Ой татарин братічок, татарин
Ой ходила Таньочка в вишньов сад
Ой чи ж то теє сило
Ой, а де ж тая пошла
Ой, а де подівса, а де поїхав господар
Ой, а де ти, жинишок, воду брав
Ой, а шо ви, дружиньки, зробили
Ой, мамоунько да й гоулубонько
Ой, шоб я знала, шо свати прийдуть
Питаласа мати дочки
Подманули ж попа
Подякуйте да молодуси
Пойламни, мати, рожу
Покажи, свату, наше
Покутє моє, покутє
Полиніте два соуколики
Попе, попе, батьку наш
Послала нас мати
Поуложили штири ноги спати
Поухвалиласа хата
Поухвалилиса дружки
Приїхала доничка з вінчання
Приходила мати до свого дитяти
Пропила мати дочку
Просимо поживітиса
Розділили коуровай – осталоса зілля
Сватоуньку-коуханчику
Сваха свасі покорилася
Світи, місяцу, з раю,
Сіли пчілоньки да й на яблуньку
Скрипнули ворітичка – свати йдуть

Старший дружок коровай крає
Старший дружок коуровай крає
Старший дружок коуровай ріже
Ступлю я на калину
Сядьмо, мамоунько, повічераймо зо мною
Там на морі, на камені
Танєчка до шлюбу іде
Ти, моулодий Йваночок
Увогнулиса лавки
Устань наша систричинько
Хвалиласа коуровайница
Шо же гето ми будемо робити
Я в церков ішла дівкою
Я ни буду усю нич спати
Я пшиницу полола

ЗМІСТ

Утверджуючи таїнні традиції поліського села. С.Шевчук
Передмова. Р.Цапун
Весілля у селі Сварицевичі
I. Сващина
II. Весілля. Субота. Коровай
III. Неділя в молодого
Вбирання коровая
IV. Неділя в молодої
V. Вінчання
Після вінчання
Зустріч молодих вінчання
VI. Обід у молодої
VII. Викуп молодої
VIII. Скривальщина
IX. Здаровування молодої
X. Від'їзд молодої до свекрухи
XI. Приїзд молодих
XII. Комора
XIII. Понеділок
XIV. Цигани
XV. Перезов
XVI. Знімання скривальщини
XVII. Ділення короваю
XIX. Пироги
Мелодії
Алфавітний покажчик пісень
Покажчик виконавців

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ТРАДИЦІЙНЕ ВЕСІЛЛЯ У СВАРИЦЕВИЧАХ

Запис, транскрипції, впорядкування, передмова
Раїси **Цапун**

Літературний редактор *Роман Демчук*
Музичний редактор *Юрій Рибак*
Технічний редактор ...
Фото *Раїси Цапун, Людмили Нижнік*
Коректор ...
Набір та верстка *Юрія Рибака*
Розробка дизайну обкладинки *Віталія ...*